

**Υπουργείο Παιδείας και
Θρησκευμάτων
Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής**

Γ' Γυμνασίου

**ΑΡΡΙΑΝΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
ΑΝΑΒΑΣΗ
Α' Τόμος**

**ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ "ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ"**

ΑΡΡΙΑΝΟΥ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΗ
Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
Α' Τόμος

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

**Εικόνα εξωφύλλου:
Γιάννης Κεφαλληνός: Ο Μέγας
Αλέξανδρος
(από το αρχαίο νόμισμα). Πριν από
το 1948.
Ξυλογραφία διάμετρος 10,3 εκ.
Ιδιωτική συλλογή.**

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΝΕΣΤ. ΜΠΟΥΡΑΣ - ΚΩΝΣΤ.
ΝΑΣΤΟΥΛΗΣ - ΑΝΤ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ**

**ΑΡΡΙΑΝΟΥ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΗ**

**Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ**

**Συντονισμός για το Παιδαγωγικό
Ινστιτούτο και Επιμέλεια της έκ-
δοσης:**

Νικόλαος Ραγκούσης

**Υπεύθυνος ανατύπωσης για το
Παιδαγωγικό Ινστιτούτο:
Σωτήριος Γκλαβάς, Σύμβουλος Π.Ι.**

Εικονογράφηση: Εμμανουήλ Βλάχος

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ
Ομάδα εργασίας για το Ινστιτούτου
Εκπαιδευτικής
Πολιτικής**

**Προσαρμογή: Ζωγράφου Χαρούλα,
Εκπαιδευτικός
Πρίφτη Χαρίκλεια, Εκπαιδευτικός
Επιμέλεια: Στρούβαλη Στυλιανή,
Εκπαιδευτικός**

**Επιστημονικός υπεύθυνος:
Βασίλης Κουρμπέτης,
Σύμβουλος Α΄ του Υ.ΠΟ.ΠΑΙ.Θ
Υπεύθυνη του έργου: Μαρία
Γελαστοπούλου,
M.Ed. Ειδικής Αγωγής
Τεχνική υποστήριξη:
Κωνσταντίνος Γκυρτής,
Δρ. Πληροφορικής**

Ευχαριστίες

Το εικονογραφικό υλικό του βιβλίου προέρχεται από αρχεία και εκδόσεις Μουσείων, εκδοτικών οίκων, επιστημόνων και συλλεκτών. Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο ευχαριστεί όλους θερμά.

Ιδιαίτέρως ευχαριστεί την Εκδοτική Αθηνών και τον αρχαιολόγο – ιστορικό της τέχνης κ. René Percheron, για τη διάθεση έγχρωμων διαφανειών από το προσωπικό τους αρχείο.

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

I. Ο ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΑΡΡΙΑΝΟΥ

Ο Αρριανός γεννήθηκε γύρω στο 95 μ.Χ. στη Νικομήδεια της Βιθυνίας και υπήρξε ένας από τους διαπρεπέστερους άνδρες της εποχής του. Σε νεαρή ηλικία επισκέφθηκε τη Νικόπολη της Ηπείρου, για να παρακολουθήσει μαθήματα του στωικού φιλοσόφου Επικτήτου, του οποίου τη διδασκαλία θαύμασε τόσο, ώστε να επιχειρήσει αργότερα να την αποδώσει αυτολεξεί (αὐτοῖς ὀνόμασιν ὡς οἶόν τε ἦν γραψάμενος).

Μετά τον θάνατο του Επικτήτου (120 μ.Χ.), ο Αρριανός επισκέφθηκε την Αθήνα και παρακολούθησε μαθήματα ρητορικής και φιλοσοφίας. Κατά τη διάρκεια της παραμονής του εκεί γνωρίστηκε με τον Ρωμαίο αυτοκράτορα Αδριανό, ο οποίος, εκτιμώντας τις

αρετές του, τον προσκάλεσε στη Ρώμη, του παραχώρησε τα δικαιώματα του Ρωμαίου πολίτη και τον ονόμασε Φλάβιο, τον ετίμησε δηλαδή με την προσωνυμία της αυτοκρατορικής οικογένειας στην οποία ανήκε.

Το 130 μ.Χ. αποστέλλεται στην Καππαδοκία ως διοικητής (legatus), αξίωμα που απονεμήθηκε σε Έλληνα για πρώτη φορά. Με την ιδιότητα αυτή παρέμεινε στην Καππαδοκία επτά χρόνια, κατά τη διάρκεια των οποίων διακρίθηκε όχι μόνο για τις ηγετικές του ικανότητες και την ανδρεία, που επέδειξε στις μάχες εναντίον του σκυθικού λαού των Αλανών, αλλά και για το έξοχο ερευνητικό του πνεύμα.

Αργότερα επανήλθε στην Αθήνα, όπου ανακηρύχθηκε Αθηναίος πο-

λίτης, και το 145 μ.Χ. του απόνε-
μήθηκε το αξίωμα του επώνυμου
άρχοντα. Σε μεγάλη πια ηλικία
επέστρεψε στην πατρίδα του Νι-
κομήδεια, όπου πέθανε περίπου
το 180 μ.Χ.

II. ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΡΡΙΑΝΟΥ

Το συγγραφικό έργο του Αρρια-
νού είναι ογκώδες και με ποικίλο
περιεχόμενο. Έχοντας ως
πρότυπό του τον Ξενοφώντα,
ασχολήθηκε και αυτός με διά-
φορους τομείς της πνευματικής
δραστηριότητας και έγραψε πολλά
συγγράμματα ιστορικά, φιλο-
σοφικά, γεωγραφικά και στρατιω-
τικά. Από τα συγγράμματα αυτά
άλλα έχουν διασωθεί ακέραια και
άλλα ή έχουν χαθεί εντελώς ή

διασώζονται ελάχιστες περικοπές τους. Τα σωζόμενα έργα του είναι:

1. Ιστορικά

α. Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις:

διαίρεται σε επτά βιβλία, κατὰ μίμηση της Κύρου Ἀναβάσεως του Ξενοφώντα, και εξιστορεῖ την εκστρατεία του Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἀπὸ την ἀρχή της ως την ἡμέρα του θανάτου του.

β. Ἰνδική: γράφτηκε μετὰ την Ἀνάβασιν και περιγράφει την ιστορία, τα ἤθη και τη γεωγραφία των Ἰνδῶν (κεφ. 1-17). Στο δεύτερο μέρος (κεφ. 18-42) κάνει περιγραφή του ταξιδιού του μακεδονικοῦ στόλου ἀπὸ τις ἐκβολές του Ἰνδοῦ ως τις ἐκβολές του Ευφράτη στον περσικό κόλπο. Πηγή συγγραφῆς αὐτοῦ του ἔργου ἦταν οι παρατηρήσεις του ναυάρχου του Ἀλεξάν-

δρου Νεάρχου, ο οποίος παρέπλευσε τον Ινδικό ωκεανό από τις εκβολές του Ινδού ποταμού ως τον Ευφράτη και για το επίτευγμα αυτό τιμήθηκε από τον Αλέξανδρο με χρυσό στεφάνι. Εξαιτίας της θεματικής συνοχής της η 'Ινδική δημοσιεύεται συνήθως μαζί με την 'Ανάβασιν ως όγδοο βιβλίο.

2. Φιλοσοφικά

α. 'Επικτήτου διατριβαί:

περιλαμβάνει πιστή απόδοση της διδασκαλίας του Επικτήτου. Το έργο αυτό αποτελούνταν από οχτώ βιβλία, από τα οποία διασώθηκαν τα τέσσερα πρώτα, και θεωρείται σημαντικότερη πηγή γνώσης της στωικής φιλοσοφίας.

β. 'Εγχειρίδιον 'Επικτήτου: μικρής έκτασης κείμενο, επιτομή του προηγούμενου.

3. Γεωγραφικά

Περίπλους Εύξεινου Πόντου:

περιέχει μετεωρολογικές, γεωγραφικές και άλλες επιστημονικές παρατηρήσεις, από τις οποίες τις περισσότερες έκανε ο ίδιος, όταν υπηρετούσε ως διοικητής στην Καππαδοκία. Ο περίπλους αυτός έγινε κατά την περίοδο 131-2 μ.Χ. στα παράλια του Ευξεινου Πόντου από την Τραπεζούντα ως το Βυζάντιο. Το έργο αυτό αφιέρωσε στον αυτόκράτορα Αδριανό.

4. Στρατιωτικά

α. Τέχνη Τακτική: αναφέρεται κυρίως στις μεθόδους στρατιωτικής τακτικής των Ελλήνων και των Ρωμαίων.

β. Έκταξις κατ' Άλανων:

περιγράφεται η διάταξη του ρωμαϊκού στρατού κατά την εκστρατεία εναντίον των Αλανών και παρέχονται σημαντικές πληροφορίες για την κατανομή και διαβίωση των Ρωμαίων στρατιωτών στις επαρχίες. Και τα δύο στρατιωτικά έργα έγραψε ο Αρριανός το 137 μ.Χ., όταν βρισκόταν στην Καππαδοκία ως διοικητής της.

III. Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥ ΑΡΡΙΑΝΟΥ

Η κυριαρχία της αττικής διαλέκτου, στην οποία έγραψαν σημαντικοί συγγραφείς, όπως ο Πλάτων, ο Λυσίας, ο Ξενοφών, Ισοκράτης και άλλοι, διατηρήθηκε μέχρι τα μέσα περίπου του Δ' αιώνα π.Χ. Στη συνέχεια, υπό την επίδραση των άλλων εν χρήσει ελληνικών διαλέ-

κτων, εξελίχθηκε στη λεγόμενη έλλη-
ληνιστική κοινή, η οποία με τις
κατακτήσεις του Μεγάλου Αλεξάν-
δρου ήταν φυσικό να διαδοθεί σε
μεγάλο μέρος του τότε γνωστού
κόσμου. Την κοινή αυτή γλώσσα μι-
λούσαν και έγραφαν και οι συγγρα-
φείς της εποχής του Αρριανού.

Παράλληλα όμως προς αυτούς
υπήρχαν και οι λεγόμενοι άττικι-
σταί, συγγραφείς δηλαδή οι οποίοι,
έχοντας ως πρότυπο τη γλώσσα
των παλαιότερων, επιχειρούσαν να
γράφουν στην αρχαία αττική διά-
λεκτο. Ένας τέτοιος αττικιστής ήταν
και ο Αρριανός, του οποίου γλωσ-
σικό πρότυπο ήταν η Κύρου
Άνάβασις του Ξενοφώντα. Για να
αποδείξει μάλιστα ότι μπορούσε να
χειριστεί με άνεση και τη γλώσσα
του Ηροδότου, έγραψε
την Ίνδική σε ιωνική διάλεκτο.

Και ενώ σε γενικές γραμμές μιμείται τα πρότυπά του με επιτυχία, εντούτοις η γλώσσα του σε μερικές περιπτώσεις αστοχεί, προπάντων στη χρήση λέξεων με δευτερεύουσες ή ευκαιριακές σημασίες αντί άλλων με τις οποίες θα μπορούσε να προσδώσει στο κείμενό του μεγαλύτερη ακρίβεια (π.χ. διαβάλλω αντί περῶ, Α, 13, 3, ποιοῦμαι αντί ἡγοῦμαι Α, 13, 7 κτλ)., καθώς και σε κάποιες συντακτικές χρήσεις. Η αφήγησή του πάντως διακρίνεται για παραστατικότητα, συνοπτικότητα και αμεροληψία.

IV. ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΤΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ - ΠΗΓΕΣ ΤΟΥ ΑΡΡΙΑΝΟΥ

Περιγραφή της εκστρατείας του Μεγάλου Αλεξάνδρου ήταν φυσικό να γίνει από πολλούς, από τους οποίους αρκετοί είχαν προσωπική συμμετοχή στην εκστρατεία.

Εντούτοις, όλες οι σωζόμενες ως σήμερα αφηγήσεις είναι μεταγενέστερες. Τούτο αποτελεί σημαντικό μειονέκτημα, γιατί οι αφηγήσεις αυτές στηρίζονται, βέβαια, σε όσα έγραψαν οι προηγούμενοι σύγχρονοι του Αλεξάνδρου, απηχούν όμως τις προσωπικές εκτιμήσεις των συγγραφέων, με συνέπεια άλλους να αποδέχονται και άλλους να απορρίπτουν.

Ιστορικοί της αρχαιότητας που ασχολήθηκαν με την ιστορία του Αλεξάνδρου είναι:

1. Σύγχρονοι του Αλεξάνδρου με συμμετοχή στην εκστρατεία:

α. Άριστος

β. Ασκληπιάδης.

Οι δύο αυτοί ιστορικοί μάς είναι γνωστοί μόνο από ευκαιριακή αναφορά του Αρριανού (Z, 15, 6).

γ. Καλλισθένης: καταγόταν από την Όλυνθο και ήταν ανηψιός και μαθητής του Αριστοτέλη. Ακολούθησε την εκστρατεία ως ιστοριογράφος της αυλής. Το έργο του **Άλεξάνδρου Πράξεις** περιλάμβανε τα σχετικά με την εκστρατεία και την προσωπικότητα του Αλεξάνδρου μέχρι το 327 π.Χ.

δ. Κλείταρχος ο Αλεξανδρεύς: το έργο του **Περὶ Ἀλεξάνδρου Ἱστορίαι** αποτελούνταν από δώδεκα βιβλία και είχε μάλλον μυθιστορηματικό περιεχόμενο.

ε. Ονησίκριτος: καταγόταν από την Αστυπάλαια και ήταν κυβερνήτης του πλοίου με το οποίο ο Αλέξανδρος διέπλευσε τον Ινδο ποταμό. Το έργο του Πώς Ἀλέξανδρος ἤχθη δεν το θεωρούσε αξιόπιστο ο Αρριανός.

στ. Χάρης ο Μυτιληναίος: τελετάρχης της αυλής και μέλος του άμεσου περιβάλλοντος του Αλεξάνδρου. Το έργο του Ἱστορίαι περὶ Ἀλεξάνδρου αποτελούνταν από δέκα τουλάχιστον βιβλία και περιλάμβανε κυρίως ανεκδοτολογικά περιστατικά της αυλής.

ζ. Πτολεμαῖος ο Λάγου: μετά τον θάνατο του Αλεξάνδρου διατέλεσε σατράπης της Αιγύπτου και το 304 π.Χ. έλαβε τον τίτλο του βασιλιά. Την ιστορία του έγραψε κατά την περίοδο 304-282 μ.Χ.

η. Αριστόβουλος: καταγόταν από την Κασσάνδρεια της Μακεδονίας (παλαιότερα Ποτίδαια). Ακολούθησε την εκστρατεία ως μηχανικός και έγραψε την ιστορία του σε ηλικία 84 ετών. Ο τίτλος του έργου του δεν είναι γνωστός.

θ. Νέαρχος ο Κρης: ναύαρχος του στόλου του Αλεξάνδρου από την Ινδία ως την Περσία. Το έργο του **Παράπλους τῆς Ἰνδικῆς** χρησιμοποιήσε ο Αρριανός ως βασική πηγή για την Ἰνδική του.

2. Μεταγενέστεροι:

α. Διόδωρος ο Σικελιώτης (Α' αι. π.Χ.): το 16ο βιβλίο της ιστορίας του αναφέρεται στον Φίλιππο και το 17ο στον Αλέξανδρο, αλλά και τα δύο παρουσιάζουν μεγάλα κενά.

β. Στράβων (Α' αι. π.Χ.): το έργο του **Ίστορικὰ Ὑπομνήματα**, στο οποίο περιλάμβανε και την εκστρατεία, δεν έχει διασωθεί.

γ. Κόιντος Κούρτιος Ρούφος (Α' αι. μ.Χ.): έγραψε στη λατινική γλώσσα την ιστορία του Αλεξάνδρου σε δέκα βιβλία με πολλές ανακρίβειες και χαρακτήρα μάλλον ψυχαγωγικό.

δ. Πλούταρχος (Β' αι. μ.Χ.): στους **Παραλλήλους Βίους** του αναφέρεται στη ζωή και το έργο του Αλεξάνδρου, παραλληλίζοντάς τον με τον Ιούλιο Καίσαρα.

ε. Αρριανός (Α' -Β' αι. μ.Χ.).

Από το σύνολο των παραπάνω ιστορικών ο Αρριανός επιλέγει για τη συγγραφή της **Άλεξάνδρου Άναβάσεως** τον Πτολεμαίο και τον Αριστόβουλο, τους οποίους θεωρεί περισσότερο αξιόπιστους (I, 1, 1-2).

V. Ο ΑΡΡΙΑΝΟΣ ΩΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ

Ο μεγάλος θαυμασμός του Αρριανού για τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό, και ιδιαίτερα για τους αρχαίους ιστορικούς, εξαιτίας της ελληνικής του καταγωγής και παιδείας, υπήρξε η αιτία που τον οδήγησε στην απόφαση να εξιστορήσει την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου, παρ' ότι ο ίδιος ήταν Ρωμαίος πολίτης και είχε καταλάβει σημαντικά αξιώματα στη Ρώμη.

Έχοντας στη διάθεσή του ένα μεγάλο αριθμό έργων σχετικών με την εκστρατεία του Αλεξάνδρου, προχώρησε σε επιλογή των κατά την κρίση του περισσότερο αξιόπιστων (I, 1, 1-2), στα οποία στήριξε την αφήγησή του, επιχειρώντας παράλληλα να στοιχήσει το έργο του

προς τη μέθοδο και το ύφος της Κύρου Ἀναβάσεως του Ξενοφώντα, που αποτελούσε γι' αυτόν ιδεώδες πρότυπο. Και, ενώ στην αφήγηση των καθαρά ιστορικών γεγονότων είναι αντικειμενικός και ακριβής, υστερεί σημαντικά σε άλλα σημεία, όπως στην έλλειψη κάθε αναφοράς στα πολιτικά σχέδια του Αλεξάνδρου ή στην εκπολιτιστική αποστολή της εκστρατείας του.

Ωστόσο, και παρά τις αδυναμίες αυτές, το έργο του Αρριανού παραμένει η σημαντικότερη πηγή γνώσης της εκστρατείας του Αλεξάνδρου και για τούτο θεωρείται εξαιρετικά πολύτιμο.

VI. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Σύμφωνα με την παράδοση, ο Αλέξανδρος γεννήθηκε την ίδια νύχτα που ο Ηρόστρατος πυρπόλησε τον ναό της Άρτεμης στην Έφεσο (356 π.Χ.) και ενώ οι μάγοι της πόλης, βλέποντας την καταστροφή, έτρεχαν στους δρόμους και προμήνυαν την υποταγή της Ασίας.

Γονείς του ήταν ο Φίλιππος και η Ολυμπιάδα από τον χαρακτήρα των οποίων διαμόρφωσε τη δική του προσωπικότητα, παίρνοντας από τον πατέρα τη στρατιωτική ικανότητα και την ορθολογική σκέψη και από τη μητέρα την έντονη ρομαντική διάθεση, την ορμητικότητα και την ισχυρή φαντασία.

Σε ηλικία μόλις 16 ετών ο Αλέξανδρος κατέστειλε μια επανάσταση στη Θράκη, εγκατέστησε στην

περιοχή ανάμεικτους πληθυσμούς και ίδρυσε εκεί την πόλη Αλεξανδρούπολη. Δασκάλους του είχε πολλούς, ανάμεσά τους και τον Αριστοτέλη, στον οποίο οφείλει τον μεγάλο θαυμασμό του για τον Όμηρο και την ηρωική εποχή της Ελλάδας. Ο Αριστοτέλης μάλιστα διασκεύασε για χάρη του την 'Ιλιάδα, για να την έχει στην εκστρατεία, κι αυτός την είχε πάντα μαζί του, και όταν κάποτε βρήκαν στα λάφυρα του Δαρείου ένα πολυτιμότερο κιβώτιο και τον ρώτησαν τι θα άξιζε να βάλουν μέσα, αυτός απάντησε ότι μόνο η 'Ιλιάδα ήταν άξια να πάρει θέση εκεί.

Eugène Delacroix, Ο Αλέξανδρος δίνει εντολή να τοποθετήσουν σε χρυσό κιβώτιο τα έργα του Ομήρου, 1841-1846. Τοιχογραφία. Παρίσι, Ανάκτορα του Λουξεμβούργου.

Λεπτομέρεια του προηγούμενου

Τον καιρό της δολοφονίας του πατέρα του (336 π.Χ.) ο Αλέξανδρος ήταν 20 ετών. Εξόντωσε αμέσως τους συνωμότες και, ανυπομονώντας να ξεκινήσει την εκστρατεία, συγκάλεσε συνέδριο των Ελλήνων στην Κόρινθο, όπως είχε κάνει και ο πατέρας του, όπου όλοι, εκτός των Σπαρτιατών, ορκίστηκαν πίστη σ' αυτόν και αποδέχτηκαν τους στόχους της εκστρατείας. Πριν όμως ξεκινήσει, θέλοντας να εξασφαλίσει τον σεβασμό φυλών παραδοσιακά εχθρικών προς τους Μακεδόνες, βάδισε εναντίον τους και πολύ σύντομα κατόρθωσε να τις υποτάξει. Ενώ όμως βρισκόταν ακόμα εκεί, διαδόθηκε ότι είχε πεθάνει, και τούτο οδήγησε τους Θηβαίους σε επανάσταση, με την υποστήριξη της Αθήνας. Την επανάσταση αυτή

εξουδετέρωσε ο Αλέξανδρος με πολύ βίαιο τρόπο. Εισέβαλε στη Θήβα, υποδούλωσε τους κατοίκους της και έκαψε όλα τα σπίτια της πόλης, εκτός από το σπίτι του Πινδάρου και τους ναούς. Ήταν μια πράξη βίας για την οποία μετάνιωσε αργότερα πολλές φορές.

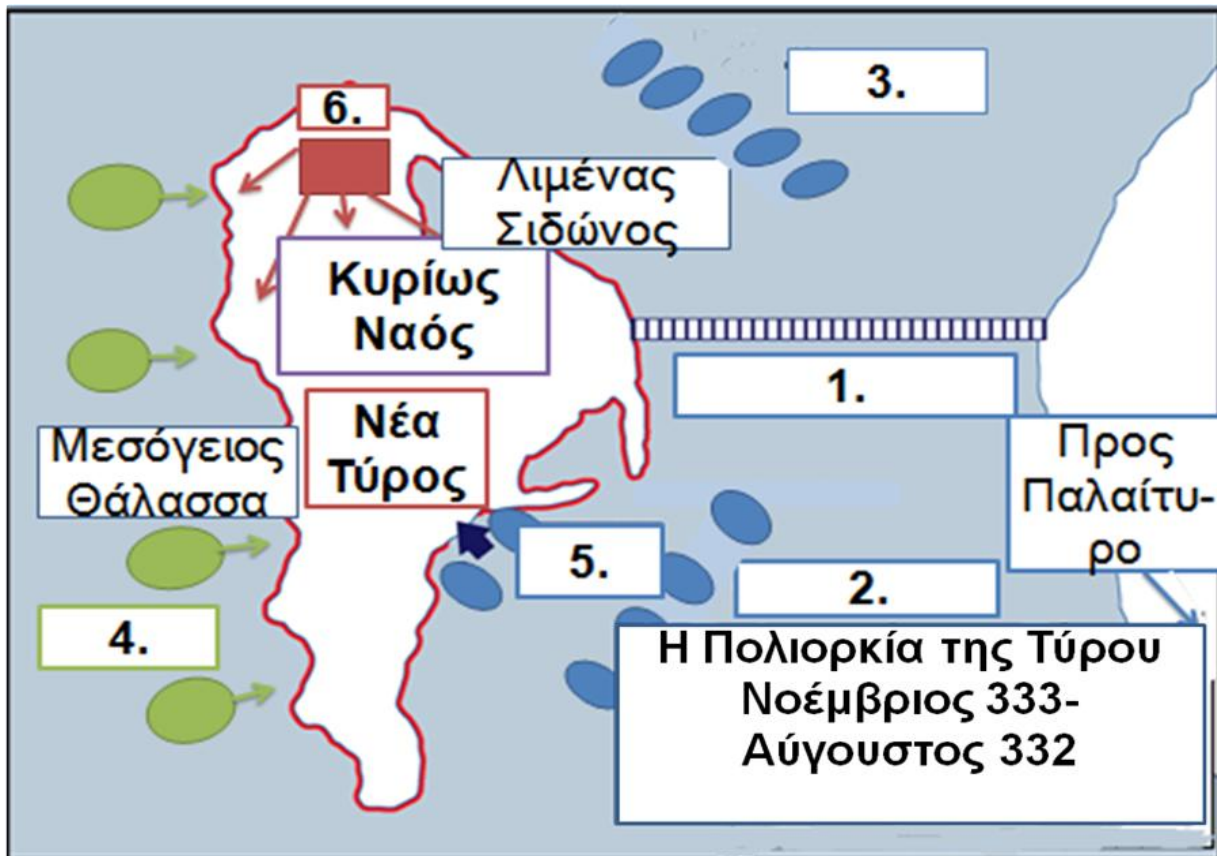
Ως χαρακτήρας, ο Αλέξανδρος διακρινόταν για πολλές αρετές: ακαταπρόνητος, ψύχραιμος, ευαίσθητος, αποφασιστικός, τολμηρός και με μεγάλες στρατηγικές και οργανωτικές ικανότητες κατόρθωσε σε ελάχιστο χρονικό διάστημα να κυριαρχήσει στην Ασία, προκαλώντας τον θαυμασμό όχι μόνο των συμπολεμιστών του αλλά και των αντιπάλων του. Η μεγαλοψυχία και η ευγένεια με την οποία συμπεριφερόταν προς τους ηττημένους αρχηγούς των αντιπάλων και το περι-

βάλλον τους υπήρξε τέτοια, ώστε να εμπνεύσει τον Δαρείο να ευχηθεί να τον διαδεχθεί στην εξουσία μόνο ο Αλέξανδρος, αν η εξέλιξη του πολέμου δεν απέβαινε ευνοϊκή γι' αυτόν (Πλουτ. Αλέξ. 30, 12-13):

«θεοὶ γενέθλιοι καὶ βασίλειοι,
μάλιστα μὲν ἐμοὶ διδοίητε τὴν
Περσῶν ἀρχὴν εἰς ὀρθὸν αὖθις
σταθεῖσαν ἐφ' οἷς ἐδεξάμην
ἀγαθοῖς ἀπολαβεῖν, ἵνα κρατήσας
ἀμείψωμαι τὰς Ἀλεξάνδρου χάρι-
τας, ὧν εἰς τὰ φίλτατα πταίσας
ἔτυχον· εἰ δ' ἄρα τις οὗτος
εἰμαρτὸς ἤκει χρόνος, ὀφειλό-
μενος νεμέσει καὶ μεταβολῇ,
παύσασθαι τὰ Περσῶν, μηδεὶς
ἄλλος ἀνθρώπων καθίσειεν εἰς
τὸν Κύρου θρόνον πλὴν Ἀλεξάν-
δρου*».

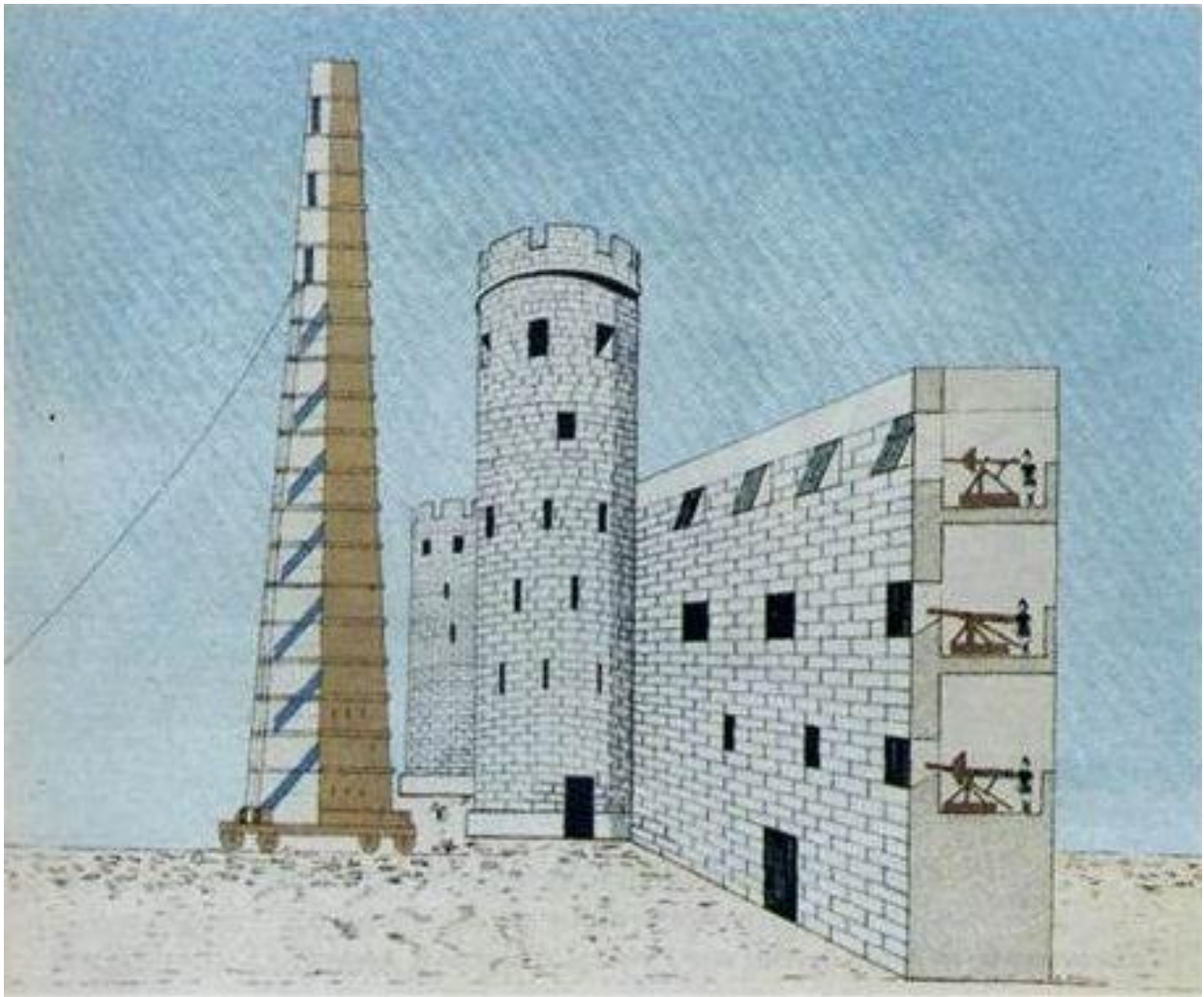
***Μετάφραση: Θεοί της γενιάς και του βασιλείου μου, κάντε μου τη χάρη να ξαναπάρω την εξουσία των Περσών αποκατεστημένη με όσα αγαθά την παρέλαβα, για να ανταποδώσω στον Αλέξανδρο, αν νικήσω, τις χάρες που δέχθηκα για όσα αγαπημένα μου πρόσωπα έχασα. Αν όμως από κάποια θεία τιμωρία ή κακοτυχία έχει έλθει ο καθορισμένος από τη μοίρα χρόνος να τελειώσει η κυριαρχία των Περσών, τότε κανένας άλλος άνθρωπος ας μην καθίσει στο θρόνο του Κύρου, εκτός από τον Αλέξανδρο.**

Τις μεγάλες στρατιωτικές του ικανότητες απέδειξε και στην πολιορκητική τακτική, προπάντων κατά την πολιορκία της Τύρου, πόλης που όλοι θεωρούσαν απόρθητη εξαιτίας της ισχυρής της οχύρωσης και των αβαθών υδάτων της θάλασσας, που καθιστούσαν αδύνατη την προσέγγιση πολεμικών πλοίων. Εκεί χρησιμοποίησε πολυώροφους πολιορκητικούς πύργους, ύψους μέχρι και 50 μέτρων, με βλητικούς μηχανισμούς ικανούς να βάλουν σε οποιοδήποτε σημείο των τειχών, αποβατικές γέφυρες, κριούς (τεράστια δοκάρια με μεταλλικές κεφαλές), για να γκρεμίζει το τείχος, και τον περίφημο στροφοκαταπέλτη, με τον οποίο μπορούσε να εκτοξεύει βέλη ή πέτρες βάρους μέχρι και 40 κιλών σε μεγάλη απόσταση.

1. Πρόσχωση Αλεξάνδρου. Στην άκρη της πρόσχωσης υπήρχαν πολιορκητικοί πύργοι.
2. Φοινικικός Στόλος
3. Πολιορκητικός Στόλος
4. Πλοία με τοξότες και καταπέλτες
5. Τελική Επίθεση- Διείσδυση
6. Τελευταία εστία αντιστάσεως των Τυρίων

Την εκστρατεία ακολουθούσαν πολύμελεις ομάδες καλλιτεχνών και επιστημόνων. Την εξιστόρηση της εκστρατείας είχε αναλάβει ο Καλλισθένης, ενώ η συστηματική κατάγραφή των γεγονότων της κάθε ημέρας υπό τον τίτλο 'Εφημερίδες ή Βασιλική 'Εφημερίς είχε ανατεθεί στον Ευμένη από την Καρδία. Στα στοιχεία των 'Εφημερίδων και στις προσωπικές αναμνήσεις του στηρίχθηκε αργότερα ο Πτολεμαίος ο Λάγους, για να γράψει την ιστορία του, που είναι μία από τις κύριες πηγές της ιστορίας του Αρριανού.

Πολιορκητικοί Πύργοι

Οι μεγάλες κατακτήσεις έφεραν τον Αλέξανδρο αντιμέτωπο με δύο σημαντικά προβλήματα. Το πρώτο αφορούσε τον χαρακτήρα της διοίκησης και την προσωπική του θέση μέσα στο κράτος, και το δεύτερο την ενότητα, που ήταν απολύτως αναγκαία, για να μπορέσει να

Λειτουργήσει ένα οικουμενικό κράτος, συγκροτούμενο από ποικίλα έθνη που χαρακτηρίζονταν από διάφορες βαθμίδες πολιτισμού. Και τα δύο αυτά προβλήματα αντιμετώπισε ο Αλέξανδρος με πολιτική σύνεση αξιοθαύμαστη.

Διατήρησε τις τοπικές μορφές διακυβέρνησης, αποδέχθηκε για τον εαυτό του διάφορους τίτλους και επιδίωξε την ενότητα με τους μεικτούς γάμους, δίνοντας και ο ίδιος το παράδειγμα, όταν παντρεύτηκε αρχικά τη Ρωξάνη, κόρη τοπικού ηγεμόνα, και αργότερα την κόρη του Δαρείου Στάτειρα ή Βαρσίνη.

Έτσι, και με την προώθηση της ελληνικής γλώσσας, των ηθών και εθίμων του δικαίου και γενικότερα του ελληνικού πολιτισμού, έθεσε ο Αλέξανδρος τα θεμέλια του εξελληνισμού της Ασίας και τούτο πρέ-

**πει να θεωρείται το σημαντικότερο
αποτέλεσμα της δράσης του. Πέθανε
στις 13 Ιουνίου του 323 π.Χ.,
αφήνοντας πίσω του τη φήμη του
πιο δοξασμένου κατακτητή, αφού
ακόμα και σήμερα διατηρείται στη
μνήμη πολλών λαών της Ασίας,
που πιστεύουν με υπερηφάνεια ότι
είναι απόγονοι των Μακεδόνων.**

Οι γάμοι του Αλέξανδρου και της Ρωξάνης

Charles Nicolas Cochin ο Νεότερος (1715-1790).

Χαλκογραφία με βάση σχέδιο του Ραφαήλ. Βοστώνη, Μουσείο Καλών Τεχνών

VII. Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Ο μακεδονικός στρατός απαρτιζόταν από το πεζικό, το ιππικό και τον στόλο. Στην αρχή της αφήγησης του (Α, 11, 3) ο Αρριανός αναφέρει ότι ο Αλέξανδρος ξεκίνησε προς τον Ελλήσποντο την άνοιξη του 334 π.Χ., έχοντας μαζί του 30.000 πεζούς και 5.000 ιππείς. Ο στόλος απαρτιζόταν από 160 πλοία, με τα οποία πέρασε στην Ασία. Αργότερα, επειδή δεν ήταν αναγκαίος, τον διέλυσε, τον συγκρότησε όμως και πάλι από πλοία ελληνικά και φοινικικά, όταν τον χρειάστηκε για την πολιορκία της Τύρου και τις εξερευνήσεις του Νεάρχου. Το πεζικό περιλάμβανε τη φάλαγγα, τους υπασπιστές και τους ψιλούς.

Η φάλαγγα ήταν το κυριότερο σώμα του στρατού. Διαιρούνταν σε έξι τάξεις, κάθε τάξη σε τρεις λόχους και κάθε λόχος αποτελούνταν από τριακόσιους άνδρες, που ονομάζονταν πεζέταιροι. Τον οπλισμό τους αποτελούσαν η περικεφαλαία, ο θώρακας, η ασπίδα, οι κνημίδες, το ελαφρύ ξίφος και η σάρισα, μακρύ δόρυ μήκους τεσσάρων ως επτά μέτρων.

Οι πεζέταιροι παρατάσσονταν συνήθως σε βάθος δεκαέξι ή και τριάντα δύο ανδρών. Κατά την επίθεση οι άνδρες των πρώτων τεσσάρων ή πέντε στοίχων κρατούσαν τη σάρισα προτεταμένη με τα δύο τους χέρια, ώστε να σχηματίζεται αδιαπέραστο τείχος από αιχμές.

Οι υπασπιστές ήταν οπλισμένοι ελαφρύτερα. Έφεραν λινό θώρακα, ελαφριά ασπίδα, μακρύ ξίφος και

μικρό δόρυ. Αρχικά ήταν λίγοι και αποτελούσαν την προσωπική φρουρά του Αλεξάνδρου, αργότερα όμως αυξήθηκαν και σχημάτισαν ξεχωριστό σώμα, ευκίνητο και κατάλληλο για πολεμικές επιχειρήσεις σε εδάφη όπου δυσκολευόταν να προχωρήσει η φάλαγγα.

Οι ψιλοί ήταν οπλισμένοι ακόμα πιο ελαφρά. Κατ' αντιστοιχία προς το μοναδικό όπλο που έφεραν, πέλτη (ελαφριά ασπίδα), τόξο, ακόντιο ή σφενδόνη, ονομάζονταν πελταστές, τοξότες, ακοντιστές ή σφενδονήτες.

Το ιππικό τέλος διακρίνονταν σε βαρύ και ελαφρύ.

Το βαρύ ιππικό αποτελούσαν ευγενείς Μακεδόνες και Θεσσαλοί. Ονομάζονταν έταῖροι και έφεραν περικεφαλαία, θώρακα, ξίφος και ξυστόν (δόρυ).

Σχημάτιζαν δεκαέξι ίλες, από τις οποίες καθεμιά είχε δύναμη εκατόν πενήντα ως διακοσίων πενήντα ανδρών. Η δεκάτη έκτη αποτελούσε τη βασιλική ίλη, που λεγόταν και ἄγημα τῶν ἑταίρων και ήταν η έφιππη σωματοφυλακή του βασιλιά.

Το ελαφρύ ιππικό έφερε αντί του ξυστού σάρισα, πιο κοντή και πιο ελαφριά από του πεζικού. Οι ανδρες που το συγκροτούσαν ονομάζονταν σαρισ(σ)οφόροι ή πρόδρομοι ίππεῖς, γιατί χρησιμοποιούνταν ως ανιχνευτές ή καταδίωκαν τους αντιπάλους τους, για να τους συλλάβουν, όταν αυτοί τρέπονταν σε φυγή.

VIII. Η ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΩΣ ΤΟΝ ΜΕΓΑΛΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ

Μετά το τέλος του Πελοποννησιακού πολέμου, η Σπάρτη αναδείχθηκε σε κυρίαρχη δύναμη στην Ελλάδα. Ωστόσο, το πλεονέκτημα αυτό παρέμεινε αναξιοποίητο εξαιτίας της συντηρητικής και αγέρωχης πολιτικής της, με αποτέλεσμα να ανακάμψει σύντομα η Αθήνα και με σημαντικές νίκες στη θάλασσα και τη στεριά (Κνίδος, 394 π.Χ. - Κόρινθος, 390 π.Χ.) να καταλάβει και πάλι σημαντική θέση στα ελληνικά πράγματα. Οι Σπαρτιάτες τότε, προκειμένου να αποφύγουν και άλλη μείωση του κύρους τους, ζητούν τη βοήθεια των Περσών, κι αυτοί, εκμεταλλευόμενοι την ευκαι-

ρία, συνάπτουν μαζί τους τη λεγόμενη Ανταλκίδεια ειρήνη (387 π.Χ.), με την οποία αποκτούν τη δυνατότητα να επεμβαίνουν στα πράγματα των Ελλήνων και να επιβάλλουν τη θέλησή τους.

Ως αντίδραση στο γεγονός αυτό δημιουργήθηκε η ιδέα της συνένωσης όλων των Ελλήνων με σκοπό την ανάληψη ενός πανελλήνιου αγώνα εναντίον των Περσών. Την ιδέα αυτή αναπτύσσει εκτενώς στον Πανηγυρικό του λόγο ο Ισοκράτης (380 π.Χ.).

Δέκα χρόνια αργότερα η Αθήνα αποκτά και πάλι την κυριαρχία της θάλασσας και ιδρύει τη δεύτερη Αθηναϊκή συμμαχία (377 π.Χ.), που όμως διατηρήθηκε ελάχιστα, γιατί, παρά τους ευνοϊκούς όρους, οι σύμμαχοι αποσπάρθηκαν σύντομα απ' αυτήν.

Στο μεταξύ οι Θηβαίοι, με τους μεγάλους ηγέτες τους Επαμεινώνδα και Πελοπίδα και μετά τη λαμπρή νίκη τους εναντίον των Σπαρτιατών στα Λεύκτρα (371 π.Χ.), διεκδικούν την ηγεμονία. Αλλά και η δύναμη των Θηβαίων περιορίζεται μετά τον θάνατο του Επαμεινώνδα στη Μαντίνεια (362 π.Χ.). Έκτοτε καμιά από τις ως τότε γνωστές μεγάλες πόλεις δεν μπορούσε να αναλάβει κάποιον ηγετικό ρόλο, καθώς όλες είχαν εξουθενωθεί από τη διοικητική και ηθική αναρχία, τις προσωπικές φιλοδοξίες και την προσφυγή για βοήθεια στους φυσικούς τους εχθρούς, τους Πέρσες, την οποία επιζητούσαν, για να τη στρέψουν εναντίον άλλων ομοεθνών πόλεων.

Τότε ανέλαβε πρωταγωνιστικό ρόλο μια άλλη συμπαγής και ισχυρότατη ελληνική δύναμη. Η δύναμη

αυτή ήταν οι Μακεδόνες, που ως τότε απέφευγαν να παρεμβαίνουν στα πράγματα των πόλεων του νότου, ήταν όμως γνωστοί στις πόλεις αυτές, και ειδικότερα στην Αθήνα, όπου είχε ήδη συγκροτηθεί μεγάλη φιλομακεδονική μερίδα με σημαντικούς εκπροσώπους της τον Ισοκράτη και άλλους. Η ιδέα λοιπόν της συνένωσης όλων των Ελλήνων υπό μία διοίκηση, που είχε ήδη ωριμάσει στη συνείδηση των περισσότερων και ανέλαβε να υλοποιήσει ο Φίλιππος ο Β΄, με στόχο τον αγώνα εναντίον των Περσών επισημοποιήθηκε στο συνέδριο της Κορίνθου (337 π.Χ.), όπου ο Φίλιππος ανακηρύχθηκε αρχιστράτηγος όλων των Ελλήνων. Και ενώ ετοιμαζόταν για την εκστρατεία εναντίον των Περσών, δολοφονήθηκε, οπότε την επιχείρηση ανέλα-

**βε ο γιος του Αλέξανδρος, του
οποίου τις κατακτήσεις αφηγείται ο
Αρριανός.**

**ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΗ
(ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ)**

ΒΙΒΛΙΟ Α΄: ΚΕΦ. 1-13, 2 Περίληψη

Μετά τον θάνατο του πατέρα του, Φιλίππου, το 336 π.Χ., ο Αλέξανδρος, σε ηλικία 20 ετών, ανέλαβε, με κοινή απόφαση των Ελλήνων, εκτός των Λακεδαιμονίων, την αρχηγία της εκστρατείας εναντίον των Περσών. Αφού κατέπνιξε τη στάση των γειτονικών λαών στα βόρεια της Μακεδονίας και κατέστρεψε τη Θήβα που είχε επαναστατήσει, ξεκίνησε την άνοιξη του 334 π.Χ. με 30.000 πεζούς και 5.000 ιππείς για την Ασία. Ύστερα από πορεία 20 ημερών, έφτασε στον Ελλήσποντο και αποβιβάστηκε στην Ασία. Τέσσερις μέρες αργότερα έφτασε στον ποταμό Γρανικό, όπου οι Πέρσες σατράπες, μετά τη σύσκεψη στη Ζέλεια, αποφάσισαν να παρατά-

ξουν τις δυνάμεις τους, για να τον αντιμετωπίσουν. Επειδή η ώρα ήταν προχωρημένη, ο στρατηγός Παρμενίων διαφώνησε με τον Αλέξανδρο ως προς τον χρόνο διεξαγωγής της μάχης και είπε:

ΚΕΙΜΕΝΟ, Κεφ. 13, 3-7

Παρμενίων και Αλέξανδρος για τη διεξαγωγή της μάχης

[3] «Ἐμοὶ δοκεῖ, βασιλεῦ, ἀγαθὸν εἶναι ἐν τῷ παρόντι καταστρατοπεδεῦσαι ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τῇ ὄχθῃ ὡς ἔχομεν. Τοὺς γὰρ πολεμίους οὐ δοκῶ τολμήσειν πολὺ τῷ πεζῷ λειπομένους πλησίον ἡμῶν αὐλισθῆναι, καὶ ταύτη παρέξειν ἔωθεν εὐπετῶς τῷ στρατῷ διαβαλεῖν τὸν πόρον· ὑποφθάσομεν γὰρ αὐτοὶ περάσαντες πρὶν ἐκείνους ἐς τάξιν καθίστασθαι.

[4] Νῦν δὲ οὐκ ἀκινδύνως μοι δοκοῦμεν ἐπιχειρήσειν τῷ ἔργῳ, ὅτι οὐχ οἷόν τε ἐν μετώπῳ διὰ τοῦ ποταμοῦ ἄγειν

	<p>τὸν στρατόν. Πολλὰ μὲν γὰρ αὐτοῦ ὄραται βαθέα, αἱ δὲ ὄχθαι αὐταὶ ὄρας ὅτι ὑπερύψηλοι καὶ κρημνώδεις εἰσὶν αἱ αὐτῶν·</p>
[5]	<p>ἀτάκτως τε οὖν καὶ κατὰ κέρας, ἥπερ ἀσθενέστατον, ἐκβαίνουσιν ἐπικεῖσονται ἐς φάλαγγα ξυντεταγμένοι τῶν πολεμίων οἱ ἵππεῖς· καὶ τὸ πρῶτον σφάλμα ἔς τε τὰ παρόντα χαλεπὸν καὶ ἐς τὴν ὑπὲρ παντὸς τοῦ πολέμου κρίσιν σφαλερόν».</p>
	<p>Ἄλέξανδρος δέ, «ταῦτα μὲν», ἔφη, «ὦ Παρμενίων, γινώσκω· αἰσχύνομαι δέ, εἰ τὸν μὲν Ἑλλήσποντον διέβην εὐ-πετῶς, τοῦτο δέ, σμικρὸν ῥεῦμα, -οὔτω τῷ ὀνόματι τὸν Γράνικον ἐκφραλίσας,- εἴρξει ἡμᾶς τὸ μὴ οὐ διαβῆναι ὡς ἔχομεν.</p>
	<p>Καὶ τοῦτο οὔτε πρὸς</p>

Μακεδόνων τῆς δόξης οὔτε
 πρὸς τῆς ἐμῆς ἐς τοὺς
 κινδύνους ὀξύτητος ποιούμαι·
 ἀναθαρρήσειν τε δοκῶ τοὺς
 Πέρσας <ὡς> ἀξιομάχους
 Μακεδόσιν ὄντας, ὅτι οὐδὲν
 ἄξιον τοῦ σφῶν δέους ἐν τῷ
 παραυτίκα ἔπαθον».

ΣΧΟΛΙΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ

3	ἐμοὶ δοκεῖ ἀγαθὸν εἶναι	νομίζω ὅτι εἶναι καλό να
	ἐν τῷ παρόντι (χρόνῳ)	την ὥρα αυτή
	ὡς ἔχομεν (ὠπλισμένοι)	ὅπως εἴμαστε (οπλισμένοι)
	αὐλισθῆναι (αὐλίζομαι), εξαρτ. από τοτολμήσειν	να στρατοπεδεύ- σουν

	πολύ λειπομένους τῷ πεζῷ	γιατί υστερούν πολύ στο πε- ζικό
	καὶ (δοκῶ) παρέξειν τῷ στρατῷ	και (νομίζω) ὅτι θα μπορέσει ο στρατός
	ταύτη (επιρρ.)	γι' αυτό
	ἔωθεν (επιρρ.)	από το πρωί
	διαβάλλω εὐπετῶς τὸν πόρον	περνῶ εύκολα το ποτάμι
	ὑποφθάσομεν περάσαντες	θα προλάβουμε να περάσουμε
	ἔς τάξιν καθίσταμαι	παρατάσσομαι για μάχη
4	νῦν δ' οὐκ ἀκινδύνως... τῷ ἔργῳ	τώρα ὅμως νομίζω ὅτι θα αρχίσουμε τη διάβαση με κίνδυνο
	οὐχ οἷόν τ'	δεν είναι

	(ἐστὶ)+ ἀπαρ.	δυνατό να...
	ἐν μετώπῳ	σε εκτεταμένη γραμμή (μεγαλύτερο μέτωπο παρά βάθος)
	πολλὰ αὐτοῦ (τοῦ ποταμοῦ) ὄρᾶται βαθέα	πολλά μέρη του ποταμοῦ φαίνονται βαθιά
	εἰσὶν αἱ αὐτῶν (= τινὲς αὐτῶν)	μερικές από αυτές (τις ὄχθες)
5	ἀτάκτως καὶ κατὰ κέρας	ἀτακτα και ο ένας μετά τον άλλο
	ἤπερ ἀσθενέστατον	ὅπου η παράταξή μας είναι πιο αδύνατη
	(ἡμῖν) ἐκβαίνουσιν (μτχ.) ἐπικεί-	καθώς θα βγαίνουμε έξω, θα μας επι-

	σονται	τεθούν
	σφάλμα	αποτυχία
	χαλεπός	επιζήμιος
	ές τήν κρίσιν	για την έκβαση
	σφαλερόν	επικίνδυνο
6	εἰ τὸν μὲν... διέβην εὐπετῶς	αιτιολ. πρότ. (από το αἰσχύνομαι)
	σμικρὸν ῥεῦμα	μικρό ποτάμι
	οὕτω τῷ ὀνόματι ... ἐκφραλίσας	με τέτοια περιφρονητικά λόγια μίλησε για τον Γρανικό
	εἴρξει ἡμᾶς τὸ μὴ οὐ διαβῆναι	θα μας εμποδίσει να περάσουμε
7	οὔτε πρὸς Μακεδόνων τῆς δόξης	δεν ταιριάζει στη δόξα των Μακεδόνων
	τῆς ἐμῆς ὀξύτητος	στη δική μου ορμητικότητα

ὅτι οὐδὲν ἔπαθον	αιτιολ. πρόταση
τὸ δέος -ους	ο φόβος
ἐν τῷ παραυτίκα	αμέσως, τη στιγμή αυτή

**αὐλισθῆναι < αὐλίζομαι < αὐλή <
 αὖω = διανυκτερεύω
 αὐλισμός > καταυλισμός
 αὐλῖς > ἐπαυλη
 αὐλιος > προαύλιο
 αὐλικός - αὐλισίς - ἔναυλος -
 αὐλιστήριον**

**ὄξυτης < ὄξυς
 ὄξύνω > παροξύνω, παροξυσμός,
 οξύτονος, παροξύτονος, οξύθυμος**

**πόρος (= στενό πέρασμα) περάω -
ῶ (ν.ε. περνῶ)
πόροι του δέρματος, πόροι του
πετρώματος
απορώ, απορία
πορεύομαι, πορεία, οδοιπόρος,
ποντοπόρος, πορθμός
πόροι (= πηγές ειδοσήματος), άπο-
ρος, εύπορος
έμπορος (ὁ ἐν πόρῳ ὢν)= αυτός
που ταξιδεύει, διαπλέει τη θάλασσα
πορίζω, πορίζομαι, πορισμός,
βιοπορισμός, βιοποριστικός**

ΣΧΟΛΙΑ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ - ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ

3. Παρμενίων· ήταν από τους πιο ικανούς και εμπειροπόλεμους στρατηγούς του Φιλίππου και του Αλεξάνδρου. Στις μάχες του Γρανικού, της Ισσού και των Γαυγαμήλων ήταν επικεφαλής της αριστερής πτέρυγας του στρατού, γεγονός που δείχνει ότι ίσως κατείχε τη θέση του υπαρχηγού του στρατού. Ο Αρριανός παρουσιάζει τον Παρμενίωνα να συμβουλεύει τον Αλέξανδρο συνολικά πέντε φορές (Γρανικός, Μίλητος, Ευφράτης, Γαυγάμηλα, Περσέπολη), αλλά εκείνος δεν τον άκουσε.

Εκτελέστηκε, ως συνωμότης, το 330 π.Χ. μετά τη θανάτωση του γιου του Φιλώτα.

ἐν τῷ παρόντι· ο Αλέξανδρος ἔφτασε στον Γρανικό το απόγευμα της τέταρτης ημέρας μετά την απόβαση στη Μ. Ασία. Η προέλαση των Μακεδόνων προς τις ΒΑ ακτές του Ελλησπόντου και της Προποντίδας απέβλεπε στην εξασφάλιση των νώτων, πριν εισχωρήσει στο εσωτερικό της Ασίας.

καταστρατοπεδεῦσαι ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τῆ ὄχθη· ο Γρανικός ήταν μικρό ποτάμι της ΒΔ Μ. Ασίας, ανατολικά από την ελληνική πόλη

Πρίαπο, που πηγάζει από την Ίδη και χύνεται στην Προποντίδα. Το πλάτος του στο σημείο της μάχης ήταν 20-40 μέτρα, αλλά είχε ορμητικό ρεύμα και απόκρημνη την ανατολική του όχθη, όπου είχαν παραταχθεί οι Πέρσες.

**πολὺ τῶ πεζῶ
λειπομένων· οι Πέρσες, κατά τον Αρριανό, ήταν 20.000 πεζοὶ Ἕλληνες μισθοφόροι και 20.000 ιππεῖς.**

πρὶν ἐκείνους ἐς τάξιν καθίστασθαι· οι Πέρσες θεώρησαν τον χώρο κατάλληλο για μάχη. Πίστευαν ὅτι η μάχη θα κρινόταν στο ιππικό, που υπερτερούσαν αριθμητικά,

και θα απέφευγαν έτσι τη σύγκρουση σε ανοικτή πεδιάδα.

ἐν μετώπῳ διὰ τοῦ ποταμοῦ ἄγειν τὸν στρατὸν· το μήκος του μετώπου των δύο αντιπάλων ήταν περίπου 3-3,5 χλμ.

4. κατά κέρας· συνηθισμένη παράταξη του στρατού κατά την πορεία με μέτωπο 2-4 άνδρες και βάθος πολλούς, ανάλογα με τη στενότητα του χώρου.

5. τὸ πρῶτον σφάλμα...σφαλερόν· ο Παρμενίων, ως επιτελικός αξιωματικός, λαμβάνει υπόψη του όχι μόνο τα

τοπογραφικά δεδομένα αλλά και το ηθικό του στρατού για τη διεξαγωγή της μάχης. Ενδεχόμενη ήττα, υποστηρίζει, θα ήταν αποφασιστική για την περαιτέρω εξέλιξη του πολέμου, γιατί θα επηρέαζε αποφασιστικά το ηθικό του στρατού. Γι' αυτό και επιμένει στη σημασία του ψυχολογικού παράγοντα κατά τη διάρκεια της μάχης.

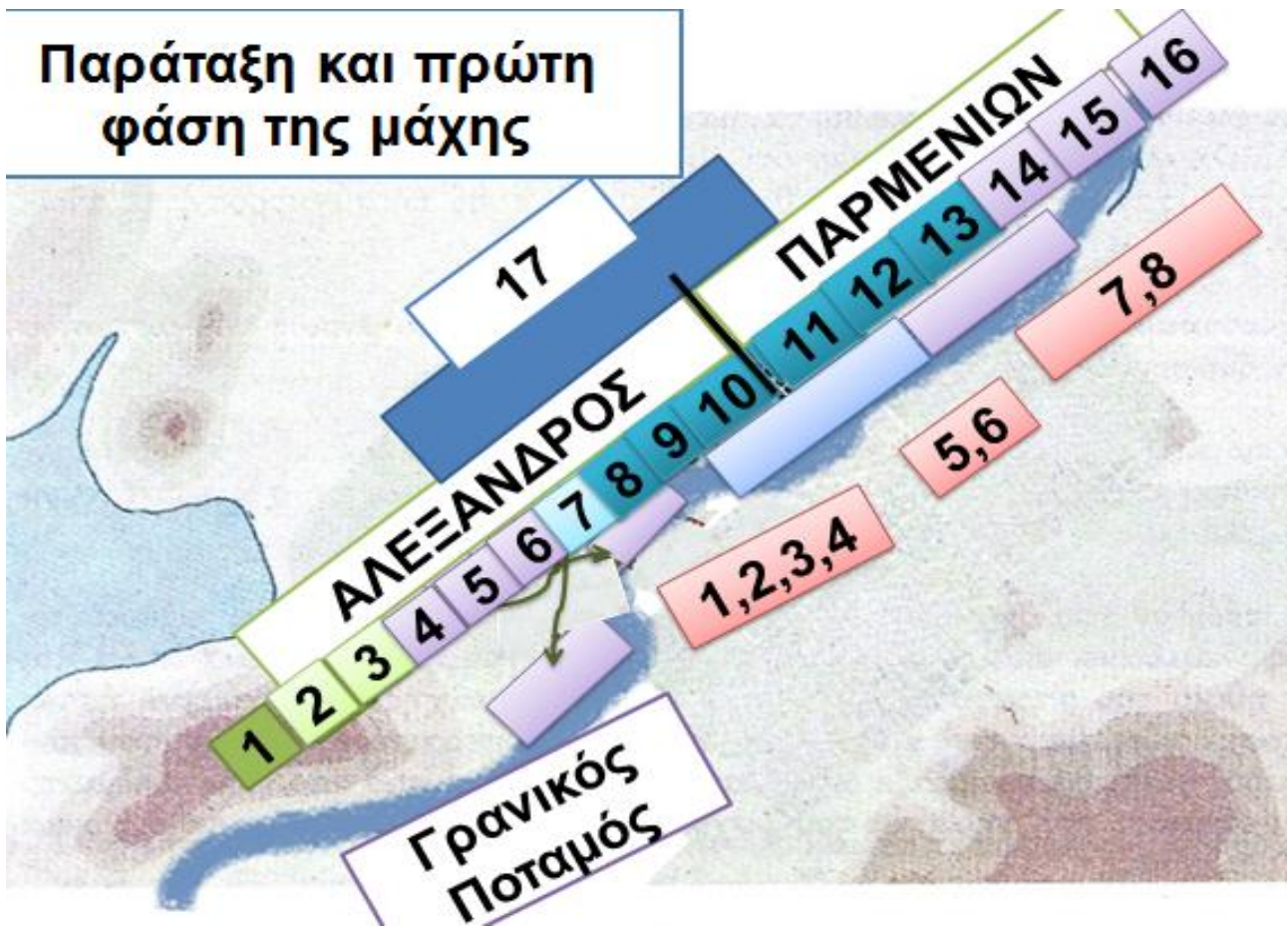
6. αίσχυνομαι δέ... εἶρξει ἡμᾶς· ο Αλέξανδρος απορρίπτει αμέσως το σχέδιο του Παρμενίωνα, παραβλέπει τα τοπογραφικά δεδομένα και υποβαθμίζει τη σημασία τους. Θεωρεί υποτιμητικό να σταματήσει

	<p>την προέλασή του στον Γρανικό, τον οποίο θεωρεί ασήμαντο ποταμάκι και ανάξιο της μακεδονικής ανδρείας και ικανότητας.</p>
7.	<p>πρὸς Μακεδόνων τῆς δόξης· τα επιχειρήματα του Αλεξάνδρου, με τα οποία απορρίπτει την πρόταση του Παρμενίωνα, δείχνουν μια διαφορετική στρατηγική. Στην περίσκεψη του Παρμενίωνα αντιπαραθέτει το φρόνημα των Μακεδόνων, την αυτοπεποίθηση, την αποφασιστικότητα και την απίστευτη δύναμη που διαθέτει. Η απόρριψη της πρότασης του Παρμενίωνα σημαίνει άμεση επίθεση. Ο Αρριανός παρουσιάζει τον Αλέξανδρο ως φορέα της</p>

	<p>δράσης, ως τον άνθρωπο που κινεί τα νήματα της ιστορίας.</p>
--	--

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Ποιές οι απόψεις του Παρμενίωνα και του Αλεξάνδρου για τη διεξαγωγή της μάχης; Ποιά είναι τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα αυτών των απόψεων;

Στρατιά Άλέξανδρου

	Παράταξη
	άρχή τῆς μάχης
	μακεδονική φάλαγξ πεζεταίρων
	ὑπασπισταί
	ἵππεῖς
	Ψιλοί

1.	ἑταῖροι	}
2.	τοξότες	
3.	Ἄγριᾶνες ἄκοντισταί	
4.	Σαρισσοφόροι ιππεῖς	
5.	Παῖονες ιππεῖς	}
6.	ἴλη Σωκράτους	
7.	ὑπασπισταί	
8.	τάξη Περδίκκα	
9.	τάξη Κοίνου	
10.	τάξη του Ἀμύντα του Ἄνδρεομένου	
11.	τάξη του Φιλίππου του Ἀμύντα	
12.	τάξη Μελεάγρου	
13.	τάξη Κρατεροῦ	
14.	Θρᾶκες ιππεῖς (Αγάθων)	
15.	σύμμαχοι ιππεῖς	
16.	Θεσσαλοί ιππεῖς	
17.	ὀπλίτες Συμμαχίας Κορίνθου Ἕλληνες μισθοφόροι	

17. Ὀδρῦσαι, Τριβαλλοί, Ιλλυριοί

2. Ποιά προσόντα διαθέτει ο Αλέξανδρος ως στρατιωτικός ηγέτης; (να λάβετε υπόψη σας την απάντησή του στον Παρμενίωνα).

3. Να βρείτε τα ουσιαστικά των τριών κλίσεων στις § 3-5, να τα κατατάξετε κατά κλίση και να γράψετε την ίδια πτώση στον άλλο αριθμό.

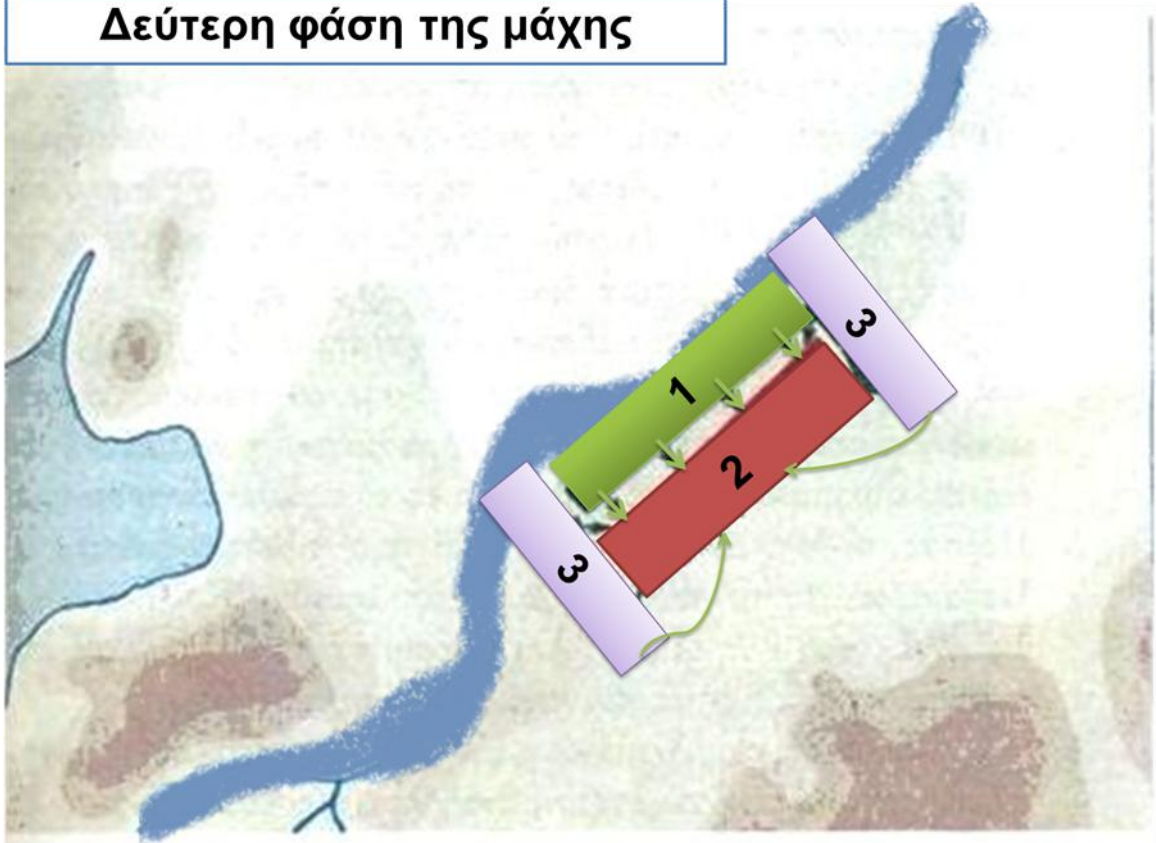
4. Να γράψετε τα απαρέμφατα των βαρύτονων ρημάτων στις § 3-5 στους άλλους χρόνους της ίδιας φωνής.

5. Να βρείτε τους εμπρόθετους προσδιορισμούς στις § 3-5 και να τους χωρίσετε κατά επιρρηματική σχέση (τόπου, χρόνου, κτλ.).

6. Να βρείτε τις δευτερεύουσες προτάσεις στις § 6-7 και να δηλώσετε το είδος τους.

7. Να βρείτε τους ρηματικούς (και ονοματικούς) τύπους στις § 3-5 που δηλώνουν στρατιωτική ορολογία και να γράψετε από ένα ουσιαστικό της ίδιας ρίζας με αυτούς (π.χ. **ἐκβαίνω > ἐκβαση).**

Δεύτερη φάση της μάχης

Περσική στρατιά

1	ΙΠΠΕΪΣ
2	ένίσχυση ἀριστεροῦ κέρατος
3	Ἕλληνες μισθοφόροι

1	Μέμνων
2	Ἄρσαμένης
3	Ἄρσίτης
4	Μυθριδάτης
5	ἱππεῖς ἄλλων εθνῶν
6	Βακτριανοί
7	Ρεομίθρης
8	Μῆδοι

ΚΕΦ. 14-15, 2 Περίληψη

Οι αντίπαλοι παρέταξαν τις δυνάμεις τους κατά μήκος του ποταμού. Οι Μακεδόνες έβαλαν το πεζικό στο κέντρο και το ιππικό στα άκρα. Τη δεξιά πτέρυγα διοικούσε ο ίδιος ο Αλέξανδρος και την αριστερή ο Παρμενίων. Αντίθετα οι Πέρσες παρέταξαν μπροστά το ιππικό και πίσω τους εμπειροπόλεμους Έλληνες μισθοφόρους. Σύμφωνα με το σχέδιο της μάχης ο Αλέξανδρος επιδίωκε να δημιουργήσει προγεφύρωμα, για να επιτύχει στη συνέχεια ρήγμα στο εχθρικό μέτωπο. Η μάχη εξελίχθηκε σε δύο φάσεις. Η πρώτη φάση άρχισε από τη στιγμή που οι ίλες του Αμύντα και του Σωκράτη μπήκαν στο ποτάμι. Η τακτική των Περσών ήταν να

**αντιμετωπίσουν τους Μακεδόνες με
ρίψη βελών και ακοντίων, εκμεταλ-
λευόμενοι την υπεροχή της θέσης
τους.**

ΚΕΙΜΕΝΟ, Κεφ. 15, 3-8

Δεύτερη φάση της μάχης

**[3] Καὶ οἱ μὲν πρῶτοι τῶν
Μακεδόνων ξυμμίξαντες τοῖς
Πέρσαις κατεκόπησαν πρὸς
αὐτῶν, ἄνδρες ἀγαθοὶ
γενόμενοι, ὅσοι γε μὴ πρὸς
Ἀλέξανδρον πελάζοντα
ἀπέκλιναν αὐτῶν. Ἀλέξανδρος
γὰρ ἤδη πλησίον ἦν, ἅμα οἱ
ἄγων τὸ κέρας τὸ δεξιόν, καὶ
ἐμβάλλει ἐς τοὺς Πέρσας
πρῶτος, ἵνα τὸ πᾶν στίφος τῆς
ἵππου καὶ αὐτοὶ οἱ ἡγεμόνες
τῶν Περσῶν τεταγμένοι ἦσαν·
καὶ περὶ αὐτὸν ξυνειστήκει**

	μάχη καρτερά·
[4]	<p>καὶ ἐν τούτῳ ἄλλαι ἐπ' ἄλλαις τῶν τάξεων τοῖς Μακεδόσι διέβαινον οὐ χαλεπῶς ἤδη. Καὶ ἦν μὲν ἀπὸ τῶν ἵππων ἡ μάχη, πεζομαχία δὲ μᾶλλον τι ἐῴκει. Ξυνεχόμενοι γὰρ ἵπποι τε ἵπποις καὶ ἄνδρες ἀνδράσιν ἠγωνίζοντο, οἱ μὲν ἐξῶσαι εἰς ἅπαν ἀπὸ τῆς ὄχθης καὶ ἐς τὸ πεδῖον βιάσασθαι τοὺς Πέρσας, οἱ Μακεδόνες, οἱ δὲ εἶρξαι τε αὐτῶν τὴν ἔκβασιν, οἱ Πέρσαι, καὶ ἐς τὸν ποταμὸν αὖθις ἀπώσασθαι.</p>
[5]	<p>Καὶ ἐκ τούτου ἐπλεονέκτουσαν ἤδη οἱ σὺν Ἀλεξάνδρῳ τῇ τε ἄλλῃ ῥώμῃ καὶ ἐμπειρίᾳ καὶ ὅτι ξυστοῖς κρανεῖνοις πρὸς παλτὰ ἐμάχοντο.</p>

Η γενναιότητα του Αλέξανδρου

[6] Ἐνθα δὴ καὶ Ἀλεξάνδρῳ
ξυντρίβεται τὸ δόρυ ἐν τῇ μάχῃ·
ὁ δὲ Ἀρέτην ἦτει δόρυ ἕτερον,
ἀναβολέα τῶν βασιλικῶν· τῷ
δὲ καὶ αὐτῷ πονουμένῳ
συντετριμμένον τὸ δόρυ ἦν, ὃ
δὲ τῷ ἡμίσει κεκλασμένου τοῦ
δόρατος οὐκ ἀφανῶς ἐμάχετο,
καὶ τοῦτο δείξας Ἀλεξάνδρῳ
ἄλλον αἰτεῖν ἐκέλευεν·
Δημάρατος δέ, ἀνὴρ Κορίνθιος,
τῶν ἀμφ' αὐτὸν ἐταίρων,
δίδωσιν αὐτῷ τὸ αὐτοῦ δόρυ.

[7] Καὶ ὃς ἀναλαβὼν καὶ ἰδὼν
Μιθριδάτην τὸν Δαρείου
γαμβρὸν πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων
προϊππεύοντα καὶ ἐπάγοντα
ἅμα οἱ ὥσπερ ἔμβολον τῶν

ἵππέων ἐξελαύνει καὶ αὐτὸς
πρὸ τῶν ἄλλων, καὶ παίσας ἐς
τὸ πρόσωπον τῷ δόρατι
καταβάλλει τὸν Μιθριδάτην. Ἐν
δὲ τούτῳ Ῥοισάκης μὲν
ἐπελαύνει τῷ Ἀλεξάνδρῳ καὶ
παίει Ἀλεξάνδρου τὴν κεφαλὴν
τῇ κοπίδι·

[8] καὶ τοῦ μὲν κράνουσ τι
ἀπέθραυσε, τὴν πληγὴν δὲ
ἔσχε τὸ κράνος. Καὶ καταβάλλει
καὶ τοῦτον Ἀλέξανδρος παίσας
τῷ ξυστῷ διὰ τοῦ θώρακος ἐς
τὸ στέρνον. Σπιθριδάτης δὲ
ἀνετέτατο μὲν ἤδη ἐπ'
Ἀλέξανδρον ὀπισθεν τὴν
κοπίδα, ὑποφθάσας δὲ αὐτὸν
Κλεῖτος ὁ Δρωπίδου παίει κατὰ
τοῦ ὤμου καὶ ἀποκόπτει τὸν
ὤμον τοῦ Σπιθριδάτου ξὺν τῇ
κοπίδι· καὶ ἐν τούτῳ
ἐπεκβαίνοντες αἰεὶ τῶν ἵππέων

ὅσοις προὔχῳρει κατὰ τὸν
ποταμὸν προσεγίγνοντο τοῖς
ἀμφ' Ἀλέξανδρον.

ΣΧΟΛΙΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ

3	ξυμμείγνυμί τινι	συγκρούομαι με κάποιον
	κατακόπτομαι ὑπὸ τινός	φονεύομαι ἀπὸ κάποιον
	ὅσοι γε μὴ	εκτός βέβαια ἀπὸ εκείνους οἱ οποῖοι
	πελάζω < (πέλας)	πλησιάζω
	ἀποκλίνω	καταφεύγω, κατευθύνομαι
	ἅμα οἷ (= σὺν ἑαυτῷ)	μαζί του
4	ξυνειστήκει (ξυνίσταμαι)	εἶχε συναφθεῖ πεισματώδης

μάχη καρτερὰ	μάχη
ἄλλαι ἐπ' ἄλλαις τῶν τάξεων τοῖς Μακεδόσι	το ένα τάγμα μετά το άλλο των Μακεδόνων
πεζομαχία... ἐῶκει (ἔοικα)	έμοιαζε... με πεζομαχία
ξυνέχομαί τινι	συμπλέκομαι με κάποιον
οἱ μέν... οἱ δὲ	ενν. πειρώμενοι (προσπαθώντας)
ἐξῶσαι (ἐξωθέω-ῶ) ἐς ἅπαν	να απομακρύνουν εντελώς
βιάζομαί τινα	απωθώ με τη βία κάποιον
εἴρξαι (εἴργνυμι)	να εμποδίσουν
αὔθις ἀπώσασθαι	πάλι να τους σπρώξουν

5	τῆ τε ἄλλη ῥώμη	και εξαιτίας της σωματικής τους δύναμης
	ξυστόν(<ξύω) κρανέϊνον	δόρου από ξύλο κρανιάς
	παλτόν	μικρό ακόντιο (περσικό)
6	ἐνθα δὴ	τότε λοιπόν
	ἦτει (αἰτέω- ῶ) ἕτερον δόρου	ζητούσε άλλο δόρου
	ἀναβολέα τῶν βασιλικῶν	ιπποκόμο από τους βασιλικούς
	τῷ δὲ καὶ αὐτῷ πονουμένῳ	τη στιγμή που αγωνιζόταν και αυτός με κόπο
7	τῷ ἡμίσει... δόρατος	με το μισό από το σπασμένο δόρου
	οὐκ ἀφανῶς	γενναία, λαμπρά
	καὶ ὅς	και αυτός (ο

		Αλέξανδρος)
	Προϊππεύοντα και ἐπάγοντα τῶν ἰππέων (οι μτχ. κατηγορ.)	να προχωρεί ἐφιππος μπροστά από τους άλλους και να οδηγεί τους ιππείς
8	ὥσπερ ἔμβολον	σε σφηνοειδή παράταξη
	παίσας (παίω)... καταβάλλει	αφού χτύπησε... σκοτώνει
	κοπίς, ἢ	σπαθί (καμπύλο)
	τὴν πληγὴν ἔσχε	το χτύπημα ἀνέκοψε
	ἀνετέτατο (ἀνατείνομαι)	εἶχε σηκώσει (ν.ε. ανάταση)
	ὑποφθάσας (ὑποφθάνω)	πρόλαβε να...
	ἐπεκβαίνοντες...	ἐβγαιναν ἔξω...όσοι

προϋχώνει (απρόσ.)	μπορούσαν
προσγίγνομαι τινι	ενώνομαι με κάποιον

ἀποκόπτει < ἀπό + κόπτω
 κοπίς > κοπίδι, κοπεύς (= κοπίδι)
 κόπος > ξυλοκόπος, στρατοκόπος,
 άκοπος
 κοπή > ανακοπή, αποκοπή,
 διακοπή, εγκοπή, περικοπή,
 προκοπή, συγκοπή
 κοπιῶ, κοπιάζω > κοπιαστικός
 κοπετός (= θρήνος), κομμός
 κόμμα > απόκομμα, κομμάτι,
 κομματικός
 κόπτης > διακόπτης, κοπτικός,
 κόφτης, πετσοκόφτης,
 κοπτήρ > κοπτήριος, κοφτήρι,
 άκοφτος, κόψιμο, κοψιά
 κόπανον (= τεμάχιο) > κοπανίζω >

**ΚΟΠΑΝΙΣΤΟΣ, ΚΟΠΑΝΙΣΜΟΣ,
ΚΟΠΑΝΙΣΤΗΡΙ**

**ἀναλαβὼν < ἀνά + λαμβάνω
ανειλημμένος, κατειλημμένος,
προκατειλημένος, επανειλημμένως
λῆψις > ανάληψη, κατάληψη,
περίληψη, σύλληψη, αντίληψη,
υπόληψη, προκατάληψη
λῆμμα, δίλημμα, λάφυρον,
συλλήβδην
λήπτης > παραλήπτης, εργολήπτης
ληπτὸς > ασύλληπτος,
ανεπίληπτος, εύληπτος,
ακατάληπτος, επιληπτικός
λαβή > χειρολαβή, παραλαβή,
απολαβή, λαβίδα
εργολάβος, δικολάβος (= πρακτικός
δικηγόρος κατώτερων
δικαστηρίων)**

ΣΧΟΛΙΑ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ - ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ

- 3. Καὶ οἱ πρῶτοι τῶν Μακεδόνων...κατεκόπησαν·**
η πρώτη επίθεση των Μακεδόνων έγινε με τις ίλες του Αμύντα και του Σωκράτη και φαίνεται ότι, παρά τις απώλειες, πέτυχε τον αντικειμενικό στόχο της, να καθηλώσει δηλ. τις συγκεντρωμένες περσικές δυνάμεις στο αριστερό μέρος. Κατά τη φάση αυτή η νίκη κλείνει προς την πλευρά των Περσών, γιατί πλεονεκτούν ως προς τον οπλισμό (ακόντια και παλτά εναντίον δοράτων) και στην υψηλότερη θέση στην οποία βρίσκονται.

ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι· οἱ Μακεδόνες παρ' ὅτι εἶχαν να αντιμετωπίσουν την πληθώρα των εχθρικών βελών, το ορμητικό ρεύμα του ποταμού και το ασταθές έδαφος, εντούτοις αγωνίστηκαν γενναία και οι απώλειές τους δεν ήταν πολύ μεγάλες. Οι 115 νεκροί καθ' ὅλη τη μάχη είναι πολύ λίγες απώλειες σε σχέση με τις απώλειες των Περσών. Τον έπαινο της ανδρείας ὅσων σκοτώνονται στη μάχη αναφέρουν τόσο ο Θουκυδίδης στον Επιτάφιο του Περικλή (2,33): «ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἔργῳ γενομένων, ἔργῳ καὶ δηλοῦσθαι τὰς τιμὰς» ὅσο και ο Ηρόδοτος (6,14): «έν στήλῃ ἀναγραφῆναι πατρόθεν ὡς ἀνδράσι

	ἀγαθοῖσι γενομένοισι».
	Ἄλεξανδρος... καὶ ἐμβάλλει ἐς τοὺς Πέρσας πρῶτος· στη δεύτερη και καθοριστική φάση η μάχη κλείνει προς την πλευρά των Μακεδόνων. Ο Αλέξανδρος, επικεφαλής όλου του ιππικού, ὄρμησε, κατά τη συνήθη τακτική του, πρῶτος μέσα στο ποτάμι, προς τα αριστερά, ακολουθώντας το ρεύμα του ποταμού. Ἔτσι διευρύνει το μέτωπο επίθεσης και περιορίζει τη δυνατότητα των Περσών να επιτεθούν από τα πλάγια, ενώ θα βγαίνει από το ποτάμι.
4.	ξυνειστήκει μάχη καρτερὰ· μόλις ἔφτασε στο σημείο της ὄχθης που εἶχε επιλέξει για τη διάβαση, ο

Αλέξανδρος έδωσε διαταγή να στραφούν δεξιά, καλύπτοντας τα πλάγιά του. Ταυτόχρονα κτυπάει τις εξασθενημένες δυνάμεις των Περσών και κατορθώνει να διαβεί το ποτάμι, δημιουργώντας προγεφύρωμα, ύστερα από μεγάλη δυσκολία («χαλεπῶς καὶ μόλις», όπως γράφει ο Πλούταρχος).

Και ἦν... ἡ μάχη, πεζομαχία... ἔωκει· ο Αρριανός επικεντρώνει τη λεπτομερή περιγραφή της μάχης στο σημείο που αγωνίζεται ο Αλέξανδρος. Η μάχη έχει μεταβληθεί σε πεζομαχία, παρ' ότι αγωνίζονται με τους ίππους. Ο τρόπος της σύγκρουσης, με τον ωθισμό των ιππέων, δίνει την εντύπωση

	<p>ὅτι αγωνίζονται πεζοὶ καὶ ὄχι ἰππεῖς. Οἱ πηγές πάντως δεν παρέχουν αρκετά στοιχεία για τὴν τακτικὴ του μακεδονικοῦ ἰππικοῦ.</p>
5.	<p>καὶ ἔκ τούτου ἐπλεονέκτου· μόλις οἱ Μακεδόνες ἀρχίζουν να ἐξέρχονται ἀπὸ το ποτάμι, διευρύνοντας το προγεφύρωμα, ἀρχίζει να φαίνεται ἡ υπεροχὴ τους.</p>
	<p>τῇ τε ἄλλῃ ῥώμῃ... ἐμάχοντο· ἡ υπεροχὴ των Μακεδόνων οφείλεται ὄχι μόνο στη ῥώμη καὶ τὴν ἐμπειρία τους ἀλλὰ καὶ στον οπλισμό τους, ἰδιαίτερα στα σκληρὰ κρανείνα δόρατα ἀπέναντι στα εὐθραυστα περσικὰ ἀκόντια (παλτά).</p>

6.	Ἐνθα δὴ... συντρίβεται τὸ δόρυ ἐν τῇ μάχῃ· το σπασμένο δόρυ δεν εμποδίζει τον Αλέξανδρο να συνεχίσει τον αγώνα.
	ἀναβολέα τῶν βασιλικῶν· οι αναβολεῖς (ιπποκόμοι) βοηθούσαν τον βασιλιά να ανέβει στο ἄλογο, το οποίο προετοίμαζαν και για τη μάχη. Το αξίωμά τους θεωρούνταν τιμητικό, κυρίως μεταξύ των Περσών. Οι σημερινοί αναβολεῖς (ζιγκιά), που κρέμονται από τις σέλλες των αλόγων και βοηθούν τον αναβάτη να ανέβει μόνος του στο ἄλογο, δεν υπήρχαν στους αρχαίους.
	τῷ ἡμίσει κεκλασμένου τοῦ δόρατος· όταν ἔσπαζε η αιχμή του δόρατος, τότε ο

στρατιώτης χρησιμοποίησε το κάτω μέρος του που ήταν οξύ και λεγόταν στύρακας ή σαυρωτήρας. Ήταν οξύ για να μπορούν οι στρατιώτες, όταν ξεκουράζονταν, να το μπήζουν στο χώμα.

Δημάρατος, άνήρ Κορίνθιος: πατρικός φίλος του Αλεξάνδρου από την Κόρινθο, ο οποίος, εξαιτίας της φιλομακεδονικής στάσης και της ελευθεροφροσύνης του εγκατέλειψε την πατρίδα του και κατέφυγαν στον Φίλιππο. Λέγεται ότι δώρισε στον Αλέξανδρο τον Βουκεφάλα. Η αναφορά των ονομάτων των συνεργατών του αλλά και των αντιπάλων του είναι στοιχείο που αποδεικνύει την αξιοπιστία του ιστο-

	<p>ρικού, κυρίως όταν αυτά συνδέονται με συγκεκριμένα περιστατικά.</p>
7.	<p>Μιθριδάτην τὸν Δαρείου γαμβρόν· η άμεση αντίδραση του Αλεξάνδρου στην επίθεση του Μιθριδάτη αποδεικνύει τη στρατηγικότητά του, η σφηνοειδής, επίθεση των Περσών μπορούσε να διασπάσει τη μακεδονική παράταξη. Ο θάνατος όμως του Μιθριδάτη ανέτρεψε τον στόχο τους.</p>
	<p>ὥσπερ ἔμβολον τῶν ἰππέων· σφηνοειδής παράταξη της μάχης κατά την οποία το μέτωπο προς το μέρος του εχθρού έχει μορφή οξείας γωνίας, ενώ τα τελευταία μέλη της είναι ανοιχτά και απέχουν μεταξύ τους. Με τον τρόπο αυτό, επεδίωκαν να διασπά-</p>

	<p>σουν τις εχθρικές γραμμές.</p>
	<p>‘Ροισάκης’ αδελφός του Σπιθριδάτη, σατράπης της Λυδίας και Ιωνίας πριν απ’ αυτόν. Η επίθεση του Ροισάκη δείχνει ότι οι Πέρσες επιδιώκουν να σκοτώσουν τον Αλέξανδρο, για ν’ αποτρέψουν τη συνέχιση της εκστρατείας. Ο Αλέξανδρος καταφέρνει, χάρις στη γενναιότητά του ν’ αποφύγει το παρ’ ολίγον θανατηφόρο χτύπημα του Ροισάκη.</p>
8.	<p>ήν πληγήν ἔσχε τὸ κράνος: το κράνος ήταν κατασκευασμένο από μέταλλο με εσωτερική επένδυση, συνήθως, δέρματος. Η ανθεκτικότητα του κράνους έσωζε πολλές φορές τους μαχητές, όπως και τώρα έσωσε τον</p>

Αλέξανδρο. Κατά τον Πλούταρχο (Αλέξ. 16) «τὸν μὲν λόφον ἀπέρραξε μετὰ θάτερου πτεροῦ, τὸ δὲ κράνος πρὸς τὴν πληγὴν ἀκριβῶς καὶ μόλις ἀντέσχεν ὥστε τῶν πρώτων ψαῦσαι τριχῶν τὴν πτέρυγα τῆς κοπίδος» («του έκοψε το λοφίο μαζί με ένα φτερό και η περικεφαλαία μόλις που συγκράτησε το χτύπημα, ὥστε η κόψη του σπαθιοῦ να αγγίξει τις πρώτες τρίχες του κεφαλιού του).

Σπιθριδάτης... τὴν κοπίδα· Πέρσης στρατηγός, σατράπης της Λυδίας και Ιωνίας. Η γενναιότητα του Αλεξάνδρου ήταν γνωστή σε όλους τους στρατιώτες από τις μάχες της Χαιρώνειας και εναντίον των Τριβαλλών και

Ιλλυριών. Η ασυγκράτητη ορμή του να επιτεθεί έναντίον του εχθρού με κίνδυνο της ζωής του οφειλόταν, εκτός αυτού, και στη νεαρή ηλικία του.

Κλεΐτος ὁ Δρωπίδου·
αδερφός της Λανίκης, της τροφού του Αλεξάνδρου. Ιλάρχης της βασιλικής ίλης, έγινε το 328 σατράπης της Βακτριανής και Σογδιανής. Σ' ένα συμπόσιο, επειδή μίλησε με αυθάδεια και κατέκρινε τον Αλέξανδρο για τη συμπεριφορά του και τον θάνατο του Φιλώτα και του Παρμενίωνα, ο Αλέξανδρος οργισμένος τον σκότωσε με τη σάρισσα.

Η περιγραφή της μάχης αποδεικνύει ότι ο Αρριανός είναι στρατιωτικός ιστορικός. Η παραστατικότητα της περιγραφής των γεγονότων γύρω από τον Μακεδόνα βασιλιά, με την εναλλαγή των ιστορικών και παροντικών χρόνων, δίνει την ευκαιρία στον Αρριανό να προβάλλει την προσωπικότητα του Αλεξάνδρου, επιβεβαιώνοντας με τον τρόπο αυτό, την αντίληψή του ότι ο ρόλος του ηγέτη στην εξέλιξη της μάχης είναι καθοριστικός, όπως και γενικότερα στην ιστορική εξέλιξη. Σ' αυτό ο Αρριανός ακολουθεί το πρότυπό του, τον Ξενοφώντα.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1.Γιατί, από τη στιγμή που ο Αλέξανδρος μπαίνει στη μάχη (§ 3-5), ανατρέπεται η εξέλιξή της;
- 2.Γιατί η μάχη επικεντρώνεται (§ 4-5) γύρω από τον Αλέξανδρο;
- 3.Σε ποια σημεία των § 6-8 φαίνεται η γενναιότητα του Αλεξάνδρου κατά την ώρα της μάχης;
- 4.Γιατί ο Αρριανός αναφέρεται σε περιστατικά της μάχης με πρωταγωνιστή τον Αλέξανδρο;
- 5.Τα τριτόκλιτα ουσιαστικά της § 3 να γραφούν στην ονομαστική και γενική ενικού.
- 6.Να αναγνωρίσετε και να κλίνετε τα κύρια ονόματα των § 6-7.
- 7.Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων, επιλέγο-

ντας την κατάλληλη λέξη από την παρένθεση.

α. Οἱ Πέρσαι ἄνωθεν..... (ἔβαλλον, βάλλοντες, βαλόντες, ἔβαλον) καὶ ἐπὶ τὸ ὕδωρ (κατέβαινον, καταβαίνοντες, καταβάντες, καταβῆναι), τὴν τῶν Μακεδόνων ἔκβασιν..... (εἵργον, εἵργειν, εἵρξαι) ἐβούλοντο.

β. Ἀλέξανδρος..... (ἄγων, ἀγαγών, ἤγεν, ἤγαγεν) τὸ κέρας καὶ ἐς τὸν ποταμὸν πρῶτος (ἐμβαλεῖν, ἐνεβεβλήκει, ἐμβαλών), οὐκ ἀφανῶς ἐμάχετο

καὶ τοὺς Πέρσας (ἐξῶσαι,
ἀπώσασθαι, ἐξεώθει, ἀπεώθει).

γ. Ἀρέτης δέ..... (ἐμάχετο,
μαχόμενος, μάχεσθαι)

κεκλασμένῳ τῷ δόρατι, εἶπεν

Ἀλεξάνδρῳ..... (αἰτῶν, αἰτεῖν,
ἦται) ἄλλον.

8.Στις § 3-4 να βρείτε τις γενικές που λειτουργούν ως ετερόπτωτοι προσδιορισμοί, να δηλώσετε το είδος τους και τη λέξη που προσδιορίζουν.

9.Να βρείτε τους προσδιορισμούς του τόπου και του χρόνου στις § 3-5 και να δηλώσετε πώς εκφέρονται στην κάθε περίπτωση (με

**επίρρημα, μετοχή, πρόθεση,
δευτερεύουσα πρόταση).**

**10. Η αντωνυμία αὐτός σε ποιές
περιπτώσεις στις § 6-8 λειτουργεί
ως οριστική και σε ποιες ως
επαναληπτική; Ποιά η συντακτική
της θέση κάθε φορά;**

**11. Να βρείτε τις λέξεις των § 6-8
που δείχνουν τη γενναιότητα του
Αλεξάνδρου και να γράψετε για
καθεμία από αυτές δύο ομόρριζα
στη ν.ε.**

ΚΕΦ. 16, 1-3

Περίληψη

Οι Πέρσες, εξαιτίας των πολλαπλών χτυπημάτων που δέχθηκαν από τους Μακεδόνες, αρχίζουν πρώτα, από το μέρος που μαχόταν ο Αλέξανδρος, να υποχωρούν και τράπηκαν σε γενική φυγή, αφήνοντας πάνω από χίλιους νεκρούς. Οι Μακεδόνες επιτέθηκαν και εναντίον των μισθοφόρων, οι οποίοι, παρ' ότι αγωνίστηκαν γενναία, υπέστησαν μεγάλες απώλειες. Ανάμεσα στους Πέρσες νεκρούς υπήρξαν και πολλοί ηγεμόνες τους.

**Jean Audran (1640-1703), Η διάβαση
τον Γρανικού ποταμού.
Χαλκογραφία με πρότυπο τον
ομότιτλο πίνακα
τον Charles le Brun (1619-1690).
Καίμπριτζ, Μουσείο Fogg.**

ΚΕΙΜΕΝΟ, Κεφ. 16, 4-7

Τα μετά τη μάχη

<p>[4]</p>	<p>Μακεδόνων δὲ τῶν μὲν ἑταίρων ἀμφὶ τοὺς εἴκοσι καὶ πέντε ἐν τῇ πρώτῃ προσβολῇ ἀπέθανον· καὶ τούτων χαλκαῖ εἰκόνες ἐν Δίῳ ἐστᾶσιν, Ἀλεξάνδρου κελεύσαντος Λύσιππον ποιῆσαι, ὅσπερ καὶ Ἀλέξανδρον μόνος προκριθεὶς ἐποίει· τῶν δὲ ἄλλων ἱππέων ὑπὲρ τοὺς ἐξήκοντα, πεζοὶ δὲ ἐς τοὺς τριάκοντα.</p>
<p>[5]</p>	<p>Καὶ τούτους τῇ ὑστεραίᾳ ἔθαψεν Ἀλέξανδρος ξὺν τοῖς ὅπλοις τε καὶ ἄλλῳ κόσμῳ· γονεῦσι δὲ αὐτῶν καὶ παισὶ τῶν τε κατὰ τὴν χώραν ἀτέλειαν ἔδωκε καὶ ὅσαι ἄλλαι ἢ τῷ σώματι λειτουργίαι ἢ κατὰ τὰς κτήσεις ἐκάστων εἰσφοραί.</p>

	<p>Καὶ τῶν τετρωμένων δὲ πολλὴν πρόνοιαν ἔσχεν, ἐπελθὼν τε αὐτὸς ἐκάστους καὶ τὰ τραύματα ἰδὼν καὶ ὅπως τις ἐτρώθη ἐρόμενος καὶ ὅ τι πράττων εἰπεῖν τε καὶ ἀλαζονεύεσθαι οἱ παρασχών.</p>
[6]	<p>Ὁ δὲ καὶ τῶν Περσῶν τοὺς ἡγεμόνας ἔθαπεν· ἔθαψε δὲ καὶ τοὺς μισθοφόρους Ἑλληνας, οἱ ξὺν τοῖς πολεμίοις στρατεύοντες ἀπέθανον· ὅσους δὲ αὐτῶν αἰχμαλώτους ἔλαβε, τούτους δὲ δήσας ἐν πέδαις εἰς Μακεδονίαν ἀπέπεμψε ἐργάζεσθαι, ὅτι παρὰ τὰ κοινῇ δόξαντα τοῖς Ἑλλησιν Ἑλληνες ὄντες ἐναντία τῇ Ἑλλάδι ὑπὲρ τῶν βαρβάρων ἐμάχοντο.</p>
[7]	<p>Ἀποπέμπει δὲ καὶ εἰς Ἀθήνας τριακοσίας πανοπλίας Περσικὰς ἀνάθημα εἶναι τῇ</p>

Ἄθηνᾱ ἐν πόλει· καὶ ἐπίγραμμα
ἐπιγραφῆναι ἐκέλευσε τόδε·
Ἄλέξανδρος Φιλίππου καὶ οἱ
Ἕλληνες πλὴν Λακεδαιμονίων
ἀπὸ τῶν βαρβάρων τῶν τὴν
Ἀσίαν κατοικούντων.

ΣΧΟΛΙΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ

	εἰκῶν	ανδριάντας
4	ἐστᾶσιν (παρακ. του ρ. ἴσταμαι, αντίεσθήκασιν)	έχουν στηθεί
	Ἄλεξάνδρου κελεύσαντος	αφού διέταξε ο Ἀλέξανδρος
	μόνος προκριθεὶς ἐποίει Ἄλέξανδρον	μόνος προτιμήθηκε και κατα- σκεύαζε τους ανδριάντες του Ἀλεξάνδρου

	ἄλλω κόσμῳ	με άλλες στρατιωτικές τιμές
5	ἀτέλεια τῶν κατὰ τὴν χώραν	απαλλαγή από τον φόρο των γεωργικῶν προϊόντων
	τῷ σώματι λειτουργία	σωματικές υπηρεσίες
	εἰσφοραὶ κατὰ τὰς κτήσεις ἐκάστων	έκτακτες συνεισφορές ανάλογα με την περιουσία του καθενός
	τετρωμένων (μτχ. παρακ. του ρ.τιτρώσκομαι)	πληγωμέ- νων, τραυματιῶν
	πρόνοιαν ἔχω	φροντίζω
	ἐπελθὼν (ἔπειμι)... ἐκάστους	αφού επισκέφθηκε

		ο ίδιος τον καθένα χωριστά
	ὅπως τις ἐτρώθη (τιτρώσκομαι)	πώς πληγώθηκε ο καθένας
	ἐρόμενος (μτχ. αορ. β' του ρ. ἐρωτάω-ῶ)	αφού (τους) ρωτούσε
	εἰπεῖν καὶ ἀλαζονεύσασθαί οἱ (= αὐτῶ) παρασχῶν	αφού επέτρεψε στον καθένα να αφηγηθεί και να υπερηφα- νευτεί για τα κατορθώμα- τά του
6	δήσας (μτχ. αορ. του ρ. δέω-ῶ) ἐν πέδαις	αφού τους έδεσε με χειροπέδες
	ἀπέπεμψεν	τους έστειλε

	ἐργάζεσθαι	να καλλιεργούν τη γη
	παρὰ τὰ κοινῇ δόξαντα	παρά τις κοινές αποφάσεις
7	ἀνάθημα < ἀνατί- θημι	αφιέρωμα
	ἐν πόλει	στην Ακρόπολη
	ἐπίγραμμα	επιγραφή
	ἀπὸ τῶν βαρβάρων	ἀπό τα λάφυρα των βαρβάρων

τετρωμένων < τιτρώσκω
τραῦμα, τραυματίας, τρωτός,
ἀτρωτος, τρώση
τραυματίζω, τραυματικός,
τραυματισμός

αἰχμαλώτους < αἰχμηῆ + ἄλωτός <
ἀλίσκομαι (= συλλαμβάνομαι)
αἰχμαλωσία, αἰχμαλωτίζω,
αἰχμαλώτιση

ἐπίγραμμα < ἐπιγράφω < ἐπί + γράφω
ἐπιγραφή, επιγραφική
ἐπιγραμματοποιός, επιγραμματικός

ΣΧΟΛΙΑ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ – ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ

4 ἀμφὶ τοὺς εἴκοσι καὶ πέντε...
ἀπέθανον· οἱ ἀπώλειες τῶν
Μακεδόνων ἦταν πολὺ μικρές.
Σκοτώθηκαν εἴκοσι πέντε εταῖροι,
εξήντα ἰππεῖς καὶ τριάντα πεζοί.
Ὁ Πλούταρχος, ἀκολουθώντας
τὴν ἀποψη τοῦ Ἀριστοβούλου, ἀ-
ναφέρει τριάντα τέσσερις
νεκρούς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐννέα

πεζούς.

ἐν Δίῳ· το Δίον ἦταν πόλη της Ν. Μακεδονίας στην Πιερία. Υπήρχε ναός του Δία, θέατρο και στάδιο, όπου γίνονταν αγώνες προς τιμή του Δία (ἐν Δίῳ Ὀλύμπια) και των Μουσών. Στο Δίο είχαν στηθεί οι ανδριάντες των Μακεδόνων βασιλέων. Εκεί στήθηκαν και οι 25 ανδριάντες των εταίρων που έπεσαν στον Γρανικό, τους οποίους, μετά την κατάκτηση της Μακεδονίας από τους Ρωμαίους, το 168 π.Χ. ο Μέτελλος μετέφερε στη Ρώμη και στόλιζαν τη στοά που έχτισε ο ίδιος.

**Ἀλεξάνδρου κελεύσαντος
Λύσιππον ποιῆσαι· η φιλοτέχνηση των εἴκοσι πέντε ἐφιππων**

ανδριάντων των εταίρων από τον Λύσιππο, τον περίφημο Συκιώνιο γλύπτη, που ήταν ο επίσημος ανδριαντοποιός του Αλεξάνδρου, αποδεικνύει την ιδιαίτερη τιμή που απένειμε ο Αλέξανδρος στους νεκρούς εταίρους του.

5 ἔθαψε ξὺν τοῖς ὄπλοις καὶ ἄλλῳ κόσμῳ· ἡ απόδοση τιμῶν στους νεκρούς των πολέμων προϋπήρχε στην Ελλάδα από την ομηρική εποχή (Ομ. Ιλ. Ψ, 257 κ.ε.). Σε πολλές περιπτώσεις την τελετή της ταφής των νεκρῶν συμπλήρωναν οι αθλητικοί και μουσικοί αγώνες και η εκφώνηση επιταφίων λόγων. Με τη μεγαλοπρεπή ταφή των νεκρῶν ο Αλέξανδρος απέβλεπε στο να κάνει τους στρατιώτες του προθυμότερους στη μάχη.

ἀτέλειαν ἔδωκε... εἰσφοραὶ· ἡ ἀπαλλαγὴ τῶν γονέων καὶ τέκνων τῶν πεσόντων Μακεδόνων ἀπὸ τῆς φορολογίας, τὶς ἑκτακτὲς υποχρεωτικὲς ἐργασίαι καὶ τὶς εἰσφορὲς εἶναι ἔνδειξις ἀναγνώρισης τῆς προσφοράς τους καὶ ἀποτελεῖ ἰδιαίτερη τιμὴ γι' αὐτούς. Στὴν ἐποχὴ μας ἡ πατρίδα χορηγεῖ στοὺς ἐπιζῶντες συγγενεῖς τῶν νεκρῶν τῶν πολέμων συντάξεις καὶ προσφέρει καὶ ἄλλα εὐεργετήματα.

τῶν τετρωμένων πολλὴν πρόνοιαν ἔσχεν· ἡ ἀγάπη καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ βασιλιά πρὸς τοὺς στρατιῶτες τοῦ ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι ἀληθινὸς ἡγέτης. Ἐπισκέπτεται ὁ ἴδιος τοὺς τραυματίαι, ἀκούει τὰ κατορθώματά τους καὶ συνδέεται ψυχικὰ μαζί

τους. Οι στρατιώτες βλέπουν και αισθάνονται τον ηγέτη κοντά τους.

6 καὶ τῶν Περσῶν... ἔθαψε· ἡ συμπεριφορά του Αλεξάνδρου προς τους νεκρούς αντιπάλους του είναι ιδιαίτερα τιμητική γι' αυτόν. Γνωρίζει να ανταμείβει ἔμπρακτα τους ανδρείους, ακόμη και αν είναι αντίπαλοί του. Την ίδια συμπεριφορά θα δείξει αργότερα και προς τον βασιλιά Πύρο, μετά τη μάχη στον Ὑδασπη. Με τις ενέργειές του αυτές κερδίζει την αναγνώριση και των αντιπάλων του ακόμη.

παρὰ τὰ κοινῇ δόξαντα· οἱ Ἕλληνες μισθοφόροι πολέμησαν υπέρ των βαρβάρων, εναντίον των Ελλήνων, αντίθετα με την

κοινή απόφαση των Ελλήνων που είχε ληφθεί στο συνέδριο της Κορίνθου, σύμφωνα με την οποία ο Αλέξανδρος ανακηρύχθηκε αρχιστράτηγος του πολέμου κατά των Περσών. Ως αρχιστράτηγος της εκστρατείας τιμώρησε παραδειγματικά τους μισθοφόρους, στέλνοντάς τους σε βαριές εργασίες στη Μακεδονία.

7 Ἀποπέμπει δὲ καὶ εἰς Ἀθήνας τριακοσίας πανοπλίας περσικὰς· ο Αλέξανδρος, θέλοντας να ανακοινώσει στους Ἕλληνες και κυρίως στην Αθήνα, την πόλη που σεβόταν περισσότερο από κάθε άλλη στην Ελλάδα, τη νίκη στον Γρανικό, έστειλε 300 περσικές πανοπλίες ως αφιέρωμα στην Ακρόπολη, τις οποίες κρέμασαν στην ανατολική

πλευρά του Παρθενώνα.

**ἐπίγραμμα ἐπιγραφῆναι τόδε· με
την ἐπιγραφή αὐτή φαίνεται ἡ
συνειδητή προσπάθεια τοῦ
Ἀλεξάνδρου νὰ προβάλλει τὸν
πανελλήνιο χαρακτήρα τῆς
ἐκστρατείας. Ἡ νίκη στὸν Γρανικό
παρουσιάζεται ὡς νίκη ὅλων τῶν
Ἑλλήνων ἐναντίον τῶν βαρ-
βάρων. Ὁ ἴδιος ἀπευθύνεται
στους Ἕλληνας ὡς ἡγεμόνας τῆς
Κορινθιακῆς συμμαχίας. Με τὴ
φράση: «καὶ οἱ Ἕλληνας
πλὴν Λακεδαιμονίων» εἶναι φανε-
ρό ὅτι θεωρεῖ τοὺς Μακεδόνες
Ἕλληνας, γι' αὐτὸ προτιμᾷ νὰ μὴν
τοὺς ἀναφέρει. Καὶ στὴν ἀπά-
ντησὴ πρὸς τὸν Δαρεῖο (B, 14, 4)
γράφει «οἱ ὑμέτεροι πρόγονοι
ἐλθόντες εἰς Μακεδονίαν καὶ εἰς
τὴν ἄλλην Ἑλλάδα», γεγονός που**

αποδεικνύει ότι θεωρεί τη Μακεδονία περιοχή της Ελλάδας.

Μετά την ολοκλήρωση της μάχης του Γρανικού, εκτιμώντας συνολικά το ύφος του Αρριανού, παρατηρούμε το επιλεγόμενο λεξιλόγιο που αφορά στρατιωτική ορολογία, (όπως λ.χ. καταστρατοπεδεῦσαι, ἐς τάξιν καθίστασθαι, ἔλαβε αἰχμαλώτους), την εναλλαγή των παροντικών και παρελθοντικών χρόνων και την παραστατική περιγραφή των συνθηκών διεξαγωγής της μάχης. Από τη στιγμή που μπαίνει στο ποτάμι ο Αλέξανδρος, ο Αρριανός χρησιμοποιεί ενεστώτα (ἐμβάλλει, ξυντρίβεται, ἐξελαύνει, καταβάλλει, ἐπελαύνει, παίει, ἀποκόπτει), όταν πρόκειται να περιγράψει ενέργειες του Αλεξάνδρου, ενώ, όταν αναφέρεται στους άλλους χρησιμοποιεί, κατά κανόνα,

**παρελθοντικούς χρόνους
(ξυνειστήκει, διέβαινον, ἠγωνίζοντο,
ἐπλεονέκτουν, ἐμάχοντο).**

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1. Να γράψετε μια παράγραφο στη ν.ε. στην οποία ένας στρατιώτης αφηγείται στον Αλέξανδρο τα κατορθώματά του στη μάχη.**
- 2. Να χαρακτηρίσετε τον Αλέξανδρο με βάση τη συμπεριφορά του προς τους στρατιώτες, τους συγγενείς τους και τους αντιπάλους του.**
- 3. Τι κερδίζει η αφήγηση με την εναλλαγή των παροντικών και παρελθοντικών χρόνων;**
- 4. Τα ουσιαστικά των § 4-6 που αναφέρονται στις στρατιωτικές δυνάμεις και στον οπλισμό να γραφούν στην ίδια πτώση στον άλλον αριθμό.**

5. Να γράψετε τα βαρύτονα ρήματα των § 5-6 που βρίσκονται σε αόριστο β', ενεργητικής ή μέσης φωνής, στο γ' ενικό όλων των εγκλίσεων του ίδιου χρόνου, στη φωνή που βρίσκονται.

6. Στη § 4 να βρείτε τους ονοματικούς ομοιόπτωτους προσδιορισμούς, να τους χαρακτηρίσετε και να δηλώσετε τη λέξη που προσδιορίζει ο καθένας.

7. Στις § 6-7 να βρείτε τους προσδιορισμούς της αιτίας και να δηλώσετε τον τρόπο με τον οποίο εκφέρεται σε κάθε περίπτωση ο καθένας.

8. προσβολή, ανάθημα, επίγραμμα: Να βρείτε από δύο σύνθετα ομόρριζα των παραπάνω λέξεων και να σχηματίσετε με αυτά προτάσεις στη ν.ε.

**ΒΙΒΛΙΟ Α, Κεφ. 17-29 έως ΒΙΒΛΙΟ
Β, Κεφ. 4, 8
Περίληψη**

Ερείπια του Γόρδιου

Μετά τη μάχη στον Γρανικό, παραδίνονται στον Αλέξανδρο χωρίς αντίσταση οι Σάρδεις και πολλές άλλες πόλεις. Στη συνέχεια, κατα-

λαμβάνει τη Μίλητο και την Αλικαρνασσό, που αντιστάθηκαν, και, έχοντας γίνει κύριος όλης της Καρίας, προχωρεί και φθάνει στο Γόρδιο, αρχαία πρωτεύουσα της Φρυγίας.

Εκεί θέλησε να δει την άμαξα που ο Μίδας είχε αφιερώσει στον Δία, της οποίας ο δεσμός θεωρούνταν άλυτος, επειδή ο φλοιός κρανιάς που συνέδεε τον ζυγό με το μπροστινό της μέρος ήταν προσαρμοσμένος έτσι, ώστε να φαίνεται ότι δεν έχει ούτε αρχή ούτε τέλος. Και επειδή, σύμφωνα με κάποιον χρησμό, αυτός που θα κατάφερνε να τον λύσει θα εξουσίαζε την Ασία, ο Αλέξανδρος επιχειρεί πεισματικά να τον λύσει, αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Τότε κόβει με το σπαθί του τον δεσμό ή, όπως λέει ο Αριστόβουλος, αφαιρεί τον πάσσαλο που

τον συγκρατούσε και τον ελευθερώνει.

Στη συνέχεια, ευρισκόμενος στην Ταρσό, αποφάσισε να κολυμπήσει στον ποταμό Κύδνο, όπου όμως, εξαιτίας των παγωμένων νερών του, αρρώστησε βαριά και κινδύνευσε να πεθάνει. Ο προσωπικός του γιατρός Φίλιππος, που κλήθηκε αμέσως, άρχισε να ετοιμάζει γι' αυτόν ένα φάρμακο.

Ο Αλέξανδρος και ο γιατρός ΤΟΥ

ΚΕΙΜΕΝΟ, Κεφ. 4, 9-11

[9] Τὸν μὲν δὴ παρασκευάζειν τὴν κύλικα, ἐν τούτῳ δὲ Ἄλεξάνδρῳ δοθῆναι ἐπιστολὴν παρὰ Παρμενίωνος φυλάξασθαι Φίλιππον· ἀκούειν γὰρ διεφθάρθαι ὑπὸ

	<p>Δαρείου χρήμασιν ὥστε φαρμάκῳ ἀποκτεῖναι Ἀλέξανδρον. Τὸν δὲ ἀναγνόντα τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἔτι μετὰ χεῖρας ἔχοντα αὐτὸν μὲν λαβεῖν τὴν κύλικα ἐν ἧ ἦν τὸ φάρμακον, τὴν ἐπιστολὴν δὲ τῷ Φιλίππῳ δοῦναι ἀναγνῶναι.</p>
<p>[10]</p>	<p>Καὶ ὁμοῦ τὸν τε Ἀλέξανδρον πίνειν καὶ τὸν Φίλιππον ἀναγινώσκειν τὰ παρὰ τοῦ Παρμενίωνος. Φίλιππον δὲ εὐθύς ἐνδηλον γενέσθαι, ὅτι καλῶς οἱ ἔχει τὰ τοῦ φαρμάκου· οὐ γὰρ ἐκπλαγῆναι πρὸς τὴν ἐπιστολήν, ἀλλὰ τοσόνδε μόνον παρακαλέσαι Ἀλέξανδρον, καὶ ἐς τὰ ἄλλα οἱ πείθεσθαι ὅσα ἐπαγγέλλοιτο· σωθήσεσθαι γὰρ πειθόμενον.</p>
<p>[11]</p>	<p>Καὶ τὸν μὲν καθαρθῆναί τε καὶ</p>

ῥαΐσαι αὐτῷ τὸ νόσημα,
 Φιλίππῳ δὲ ἐπιδειξαι, ὅτι
 πιστός ἐστιν αὐτῷ φίλος, καὶ
 τοῖς ἄλλοις δὲ τοῖς ἀμφ' αὐτόν,
 ὅτι αὐτοῖς τε τοῖς φίλοις
 βέβαιος εἰς τὸ ἀνύποπτον
 τυγχάνει ὦν καὶ πρὸς τὸ
 ἀποθανεῖν ἐρρωμένος.

ΣΧΟΛΙΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ

9	τὸν μὲν δὴ... τὴν κύλικα	εξαρτ. από το Ἄριστοβούλῳ λέλεκται (§ 7)
	κύλιξ, ἡ	ποτήρι
	ἐν τούτῳ	στο μεταξύ
	φυλάσασθαι Φίλιππον	να προφυλαχθεῖ από τον Φίλιππο
	διεφθάρθαι (διαφθειρομαι)	ὅτι εἶχε διαφθαρεῖ
10	μετὰ χειρας	κρατώντας την

	έχοντα	στα χέρια
	Φίλιππον δέ... τὰ τοῦ φαρμάκου	και ο Φίλιππος αμέσως φάνηκε καθαρά ότι δεν ανησυχούσε για το φάρμακο
11	έπαγγέλλομαι	υπόσχομαι
	ράιζω	καλυτερεύω (στην υγεία)
	ότι αὐτοῖς τε... έρρωμένος	ότι και στους ίδιους τους φίλους του δείχνει απόλυτη εμπιστοσύνη και στον θάνατο παραμένει θαρραλέος

**ἐπιδειῖξαι < ἐπί+δείκνυμι
επιδεικνύω, επίδειξη, επιδεικτικός
αποδεικνύω, απόδειξη,**

αποδεικτικός
υποδεικνύω, υπόδειξη, υπόδειγμα
δείκτης, δείγμα, παράδειγμα
ενδείκνυται, ένδειξη, ενδεικτικός
αυαπόδεικτος
δειγματοληψία

χεῖρας
χειρίζομαι, χειρουργός
χειρωνακτικός
χειροποίητος, αχειροποίητος
εγχειρίδιο, εγχείριση
πρόχειρος, προχειρολογώ
επιχειρώ, επιχείρηση, επιχείρημα
αυτόχειρας
«έλαβε τα επίχειρα της κακίας του»

ΣΧΟΛΙΑ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ – ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ

9 ἐπιστολήν παρὰ Παρμενίωνος φυλάξασθαι Φίλιππον· ο κίνδυνος δηλητηρίασης των ηγεμόνων από τους προσωπικούς τους γιατρούς υπήρχε πάντοτε, εξαιτίας της προσπάθειας των εχθρών τους να τους δωροδοκούν με μεγάλα χρηματικά ποσά ή με άλλα σημαντικά ανταλλάγματα. Μια ανάλογη περίπτωση μνημονεύει ο Πλούταρχος για τον βασιλιά της Ηπείρου Πύρρο, τον οποίο προς μεγάλη του τιμή ειδοποίησε για τον κίνδυνο που διέτρεχε ο Ρωμαίος αντίπαλός του (Πλούτ. Πύρρος, 21).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Τι καθιστά φυσική την καχυποψία των ηγεμόνων προς το άμεσο περιβάλλον τους, και ειδικότερα προς τους προσωπικούς τους γιατρούς;
2. Ποιές αρετές προσδιορίζουν το ήθος του Αλεξάνδρου στο επεισόδιο που περιγράφεται σ' αυτήν την ενότητα;
3. Να βρείτε τα τριτόκλιτα ουσιαστικά του κειμένου και να τα κλίνετε στον άλλο αριθμό.
4. Να βρείτε τα απαρέμφατα παθητικού μέλλοντα και αορίστου και να τα αντικαταστήσετε στους άλλους χρόνους της Μέσης Φωνής.
5. Να βρείτε τις δευτερεύουσες προτάσεις του κειμένου και να προσδιορίσετε το είδος τους.

6. Να αναγνωρίσετε συντακτικά (είδος - υποκείμενο - συνημμένη ή απόλυτη) τις μετοχές του κειμένου.

7. Να βρείτε πέντε τουλάχιστον λέξεις ομόρριζες της λέξης χρήμα και να γράψετε ανάλογες φράσεις.

Η κατάκτηση της Μικράς Ασίας.

Η κατάκτηση της Μικράς Ασίας

1	Σάρδεις
2	Μίλητος
3	Καρία
4	Αλικαρνασ- σός
5	Φρυγία
6	Γόρδιο
7	Ταρσός
8	Κιλικία
9	Ισσός
10	Σώχοι

10	Σώχοι
11	Άγκυρα
12	Πίναρος Ποταμός
13	Μαύρη θάλασσα
14	Αιγαίο Πέλαγος
15	Μεσόγειος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ
ΑΡΡΙΑΝΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
ΑΝΑΒΑΣΗ

I.	Βίος του Αρριανού	9
II.	Έργα του Αρριανού	11
III.	Ιστορικοί της εκστρατείας. Πηγές του Αρριανού.....	18
IV.	Ο Αρριανός ως ιστορικός	23
V.	Ο Αλέξανδρος	25
VI.	Ο στρατός του Μεγάλου Αλεξάνδρου.....	41
VII.	Η Ελλάδα από το τέλος του Πελοποννησιακού πόλεμου ως τον Μ. Αλέξανδρο	45

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΗ

(Αποσπάσματα)

1.Βιβλίο Α'. Η μάχη του Γρανικού	50
2.Βιβλίο Β'	120
ο Ο Αλέξανδρος και ο γιατρός του	122

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α').

**Απαγορεύεται η αναπαραγωγή
οποιοδήποτε τμήματος αυτού του
βιβλίου, που καλύπτεται από δικαι-
ώματα (copyright), ή η χρήση του
σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη
γραπτή άδεια του Υπουργείου
Παιδείας και Θρησκευμάτων /
ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.**